

GRZEGORZ KUBLIN
<https://orcid.org/0000-0003-2692-7763>
(Luboszyce)

RODZINA ORLIKÓW I JEJ ZWIĄZKI Z DOMINIKAŃSKIMI KLASZTORAMI W KRAKOWIE I RACIBORZU

Abstrakt

Artykuł poświęcony jest polskiej rodzinie Orlików z Łazisk, herbu Nowina. Ukazuje jej rodowód i zawikłane losy oraz związki z Zakonem Kaznodziejów. Te ostatnie przejawiają się w ufundowaniu nagrobka Stanisława i Katarzyny Orlików w jednej z kaplic dominikańskiej bazyliki Świętej Trójcy w Krakowie. Potwierdzają je również opisy cudów, których doświadczyli trzej członkowie tego rodu za przyczyną przeoryszy raciborskiej Eufemii Piastówny, czczonej w kościele Dominikanek w Raciborzu.

Słowa kluczowe: Orlikowie, kaplica Orlików, dominikanie w Krakowie, dominikanki w Raciborzu, Eufemia raciborska

Kaplice w dominikańskim kościele Świętej Trójcy w Krakowie cieszą się stałym zainteresowaniem badaczy różnych specjalności. Od strony historycznej stan badań nad tymi obiektami sakralnymi do początku XVII wieku podsumował Maciej Zdanek¹. Ostatnio tym tematem ponownie zajęli się Krzysztof J. Czyżewski, Marcin Szyma i Marek Walczak². Niektórzy badacze podjęli również studia nad otoczeniem społecznym klasztoru i kręgiem jego dobrodziejów, wśród których fundatorzy kaplic i ołtarzy stanowili wyróżniającą się grupę³. Przedmiotem niniejszego artykułu jest ród Orlików – jego

rodowód i zawikłane losy, przy których rekonstrukcji po raz pierwszy w polskiej historiografii wykorzystano obszerny rękopis zachowany w Muzeum Narodowym w Pradze⁴, oraz związki tej rodziny z Zakonem Kaznodziejów: fundacja i dzieje kaplicy Orlików w Krakowie i relacje z klasztorem Dominikanek w Raciborzu.

1. Rodowód rodziny Orlików

Orlikowie to stary polski ród herbu Nowina, wywodzący się z Łazisk. W literaturze różnie lokalizowano Łaziska. Johann Sinapius mylnie uważał, że

¹ Maciej Zdanek, *Kaplice i ołtarze dominikańskiego kościoła Świętej Trójcy w Krakowie do początku XVII w.*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 13, Kraków 2013, s. 109–125.

² Krzysztof J. Czyżewski, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Od króla do szewców. Kaplice kościoła Dominikanów w Krakowie, ich fundatorzy i użytkownicy*, „Rocznik Krakowski”, T. 87: 2021, s. 67–99.

³ Krzysztof Fokt, *Szlacheccy dobrodzieje krakowskich dominikanów od połowy XIV wieku do roku 1462*, „Nasza Przyszłość”, 2001, t. 95, s. 105–134; Jerzy Sperka, *Nekropolie możnowładcze w krakowskich klasztorach mendykanców w średniowieczu*, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. Krzysztof Ożóg, Tomasz

Gałuszka, Anna Zajchowska, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 4, Kraków 2008, s. 59–73; Maciej Zdanek, *O związkach rodziny Tęczyńskich z konwentem dominikanów krakowskich*, w: *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, red. Waldemar Bukowski, Tomasz Jurek, t. 1, Kraków 2012, s. 451–465.

⁴ Rękopis o sygnaturze VIII D 36, spisany w XVII i XVIII w. po łacinie na papierze o wymiarach 29,5 × 19 cm, posiada 236 kart dwustronnie zapisanych, oprawionych w twarde okładki pokryte skórą. Pisały go cztery ręce: A (k. 1r i dopiski), B (k. 3r–92v), C (k. 96r–193v), D (k. 197r–235r). Na karcie tytułowej namalowano herb rodu Orlików z Łazisk. Rękopis zawiera dzieje tego rodu i jego genealogię, został dedykowany Karolowi Juliuszowi Orlikowi, kanonikowi ołomunieckiemu.

chodzi o miejscowość koło Strzelec Opolskich na Górnym Śląsku⁵. Podobnie sądzili: Johann Friedrich Gauhe⁶, Christian Elvert⁷ i Seweryn Uruski⁸. Błąd ten sprostował Josef Pilnáček w swym dziele o śląskich rodach, ukończonym w 1947 roku – wskazał, że Łaziska leżą koło Mniszka w powiecie radomskim w województwie sandomierskim⁹. Później właściwie identyfikowali Łaziska m.in. Halina Kowalska¹⁰, Jiří Stibor¹¹ i Jacek Pielas¹². Aktualnie Łaziska należą do gminy Orońsko w powiecie szydłowieckim (województwo mazowieckie).

Pobyt przedstawicieli Orlików w okolicach Radomia jest potwierdzony źródłowo co najmniej od lat osiemdziesiątych XV wieku. Wówczas Łaziska, należące do parafii w Mniszku, były własnością Mikołaja Orlika¹³. Dnia 28 lipca 1485 roku świadkami w Krakowie byli Mikołaj i Dzierśław Orlikowie z Łazisk¹⁴. Ponownie pojawili się razem 18 października 1496 roku¹⁵ i w 1502 roku¹⁶. Wiado-

mo, że 16 marca 1506 roku Mikołaj Orlik piastował urząd łóżniczego królewskiego, a w 1508 roku nadal występował jako właściciel Łazisk w dystrykcie radomskim¹⁷. Jako nieżyjący został wspomniany 20 października 1534 roku. Przed śmiercią pełnił funkcję wrotnika w kopalni soli w Wieliczce¹⁸. Najprawdopodobniej jego synami byli: Andrzej¹⁹, Jan i Stanisław. Andrzej 28 lutego i 14 marca 1534 roku był łóżniczym na dworze królewskim²⁰. W 1539 roku wspomniani trzej bracia podzielili się dobrami dziedzicznymi w ten sposób, że Andrzej otrzymał Wolę Guzowską, Wolę Kowalską (Wolę św. Doroty) i stary młyn, a Jan i Stanisław dostali Łaziska z nowym młynem²¹. Jan w imieniu swych braci 20 czerwca 1542 roku przekazał Piotrowi Kochanowskiemu z Sycyny, sędziemu ziemskiemu sandomierskiemu, prawo do łąki w Brzozowicy, zapisanej im przez Jana Rogowskiego²².

Stanisław Orlik, jeden ze wspomnianych braci, urodził się w 1509 roku. Pielgrzymował po Ziemi Świętej, skutkiem czego 20 czerwca 1520 roku miał uzyskać zaszczytny tytuł kawalera jerozolimskiego. Do Polski wrócił 20 lutego 1524 roku²³. Służył na dworze królewskim. W 1532 roku dwukrotnie wyznaczono go na towarzysza posłów tureckich przybyłych do Polski. W 1539 roku został pisarzem połnym koronnym. W latach 1540–1549 sporządzał rejestry (popisy) wojska koronnego na Podolu²⁴. W 1549 roku, gdy kończył służbę na dworze królewskim, poślubił Katarzynę Komorowską²⁵. W la-

⁵ Johann Sinapius, *Schlesische Curiositäten*, Bd 2, Leipzig–Breßlau 1728, s. 392.

⁶ Johann F. Gauhe, *Des Heil. Röm. Reichs Genealogisch-Historisches Adels-Lexicon*, Bd 1, Leipzig 1740, s. 1549.

⁷ Christian Elvert, *Zur m. schl. Adelsgeschichte. XXVIII. Die Grafen Orlik, Freiherren von Lažiska*, „Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der kais. königl. mährisch-schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde”, 1869, Nr 6, s. 41.

⁸ Seweryn Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 12, Warszawa 1915, s. 380.

⁹ Josef Pilnáček, *Rody starého Slezska*, t. 2, oprac. Karel Müller, Brno 1991, nr 482, s. 352.

¹⁰ Halina Kowalska, *Orlik Stanisław h. Nowina (zm. 1559)*, w: *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB), t. 24, Wrocław i in. 1979, s. 205.

¹¹ Jiří Stibor, *Orlik z Laziska*, w: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*, red. Lumír Dokoupil, seš. 4 (16), Ostrava 2003, s. 79.

¹² Jacek Pielas, *Drobna własność szlachecka w rejonie Szydłowca w XVI–XVII wieku*, w: *Z dziejów powiatu szydłowieckiego*, red. Marek Przeniosło, Szydłowiec 2009, s. 75–76.

¹³ Jan Długosz, *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, t. 2, w: idem, *Opera omnia*, t. 8, ed. Aleksander Przezdziecki, Cracoviae 1864, s. 532.

¹⁴ *Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*, t. 3, ed. Julianus Dunajewski, Cracoviae 1880, nr 274, s. 121.

¹⁵ Dzierśław (Derslaus) Orlik (bez predykatu: z Łazisk) był świadkiem 26 maja 1493 r. w Krasnymstawie, zob. *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie* (dalej: AGiZ), t. 19, oprac. Antoni Prochaska, Lwów 1906, nr 530, s. 103.

¹⁶ Jan Wiśniewski, *Dekanat konecki*, Radom 1913, s. 532, 541.

¹⁷ *Matricularum Regni Poloniae summaria* (dalej: MRPS), t. 3, ed. Theodorus Wierzbowski, Varsoviae 1908, nr 2845, s. 183; Adolf Pawiński, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 4: *Małopolska (Dodatki)*, Źródła Dziejowe, t. 15, Warszawa 1886, s. 470.

¹⁸ MRPS, t. 4/3, ed. Theodorus Wierzbowski, Varsoviae 1915, nr 17645, s. 16.

¹⁹ Synami Andrzeja Orlika byli: Piotr i Jan, właściciele Woli Kowalskiej (Woli św. Doroty), zob. MRPS, t. 5/1, ed. Theodorus Wierzbowski, Varsoviae 1919, nr 3682, s. 210.

²⁰ *Acta Tomicianae*, t. 16, ed. Władysław Pociecha, Wrocław–Kraków–Poznań 1960, nr 135, s. 262; ibidem, nr 182, s. 347–348.

²¹ J. Wiśniewski, *Dekanat konecki*, op.cit., s. 542.

²² *Źródła urzędowe do najbliższej rodziny Jana Kochanowskiego*, oprac. Maria Garbaczowa, Waław Urban, Kielce 1984, nr 149, s. 72.

²³ Národní muzeum v Praze (dalej: NMPr), rkps VIII D 36, k. 17v–18r, 134v–135r.

²⁴ H. Kowalska, *Orlik Stanisław*, op.cit., s. 205–206.

²⁵ Na temat ślubu Stanisława Orlika z Katarzyną Komorowską w 1549 r. zob. *Stanislai Hosii S.R.E. Cardinalis Maioris Poenitentiarum Episcopi Varmiensis (1504–1579)*

tach 1550–1559 piastował urząd żupnika ruskiego. Zarządzał licznymi dobrami królewskimi. Posiadał kilka młynów. W latach 1552–1553 dostał pozwolenie i wykupił kilka królewszczyzn w ziemi przemyskiej: Hnatkowice (*Natkowicze*), Taranowce (*Tharanowcze*), Kuńkowce (*Konikowcze*), Niżankowice (*Nizankowcze*, dziś obwód lwowski), w 1554 roku – wójtostwo we wsi Cyków (*Czikow*, dziś obwód lwowski), a w 1557 roku – wieś Broszniów (*Brosnyow*, dziś obwód iwanofrankiwski). W 1557 roku uzyskał prawo patronatu nad kościołem w Dolinie²⁶. Zmarł 6 czerwca 1559 roku²⁷. Został pochowany w kościele Dominikanów w Krakowie²⁸.

Żoną Stanisława była Katarzyna Komorowska z Żywca, córka Jana Komorowskiego, kasztelana oświęcimskiego oraz połanieckiego, i Barbary Tarnowskiej²⁹. Przed ślubem Katarzyna była damą dworu Barbary Radziwiłłówny³⁰. Po śmierci męża wróciła na dwór królewski, gdzie przebywała jeszcze w 1574 roku³¹. Zapewne nadal była właścicielką Łazisk i do niej można odnieść zapisy w rejestrach poborowych z 1569, 1576 i 1577 roku, w których figuruje „Orlikowa” w Łaziskach i Koryciskach³².

et quae ad eum scriptae sunt Epistolae tum etiam eius orationes legationes, t. 1: 1525–1550, ed. Franciscus Hippler, Vincentius Zakrzewski, Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia ab Anno 1507 ad Annum 1795, t. 4, Cracoviae 1879, nr 325, s. 305.

²⁶ H. Kowalska, *Orlik Stanisław*, op.cit., s. 205–206.

²⁷ Data śmierci Stanisława Orlika widniała w inskrypcji nagrobnej, o której będzie jeszcze mowa. Została odnotowana również w rękopisie dotyczącym rodu Orlików, zob. NMPr, rkps VIII D 36, k. 18v, 135r.

²⁸ Bartłomiej Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego. Na pięciorybno Xąg rozdzielone*, Kraków 1584, s. 243; Szymon Okolski, *Orbis Poloni*, Vol. 2, Cracoviae [1643], s. 294.

²⁹ Adam Kamiński, *Komorowski Jan z Komorowa h. Korczak*, w: PSB, t. 13, Wrocław i in. 1967–1968, s. 416–417; MRPS, t. 5/2, ed. Jakub Sawicki, Warszawa 1961, nr 5091–5092, s. 39.

³⁰ Agnieszka Marchwińska, *Rejestr dworu królowej Barbary (1548–1551)*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 38: 2000, s. 100; eadem, *Pogrzeb Barbary Radziwiłłówny i odprawa jej królewskiego dworu (1551)*, „Studia Waweliana”, T. 13: 2007, s. 111.

³¹ Aleksander Przezdziecki, *Jagiellonki w Polsce w XVI wieku*, t. 4, Kraków 1868, s. 155–157; Krystyna Sinko, *Hieronim Canavesi*, „Rocznik Krakowski”, T. 27: 1936, s. 167; Krystyna Sinko-Popielowa, *Canavesiana (Sprawa serwitutu i jeszcze o nagrobku Orlików)*, „Biuletyn Historii Sztuki i Kultury”, 1938, t. 6, nr 1, s. 70–71.

³² Archiwum Główne Akt Dawnych, zesp. 7: Archiwum Skarbu Koronnego 1, Rejestry podatkowe, sygn. 8, k. 509r, 715v; Adolf Pawiński, *Polska XVI wieku pod*

Zmarła po 1580 roku³³ – data jej śmierci nie jest znana, nie była wiadoma już kanonikowi krakowskiemu Szymonowi Starowolskiemu około połowy XVII wieku. Katarzyna została pochowana u boku męża w kościele Dominikanów w Krakowie³⁴.

2. Kaplica Orlików

Zarówno Stanisław Orlik, jak i jego żona Katarzyna zostali pochowani w kaplicy św. Jana Chrzciciela, zwanej odtąd kaplicą Orlików, a dziś – kaplicą Zbawiciela lub Przezdzieckich³⁵. Była to trzecia kaplica boczna, licząc od głównego wejścia, umiejscowiona przy południowej ścianie (czyli po prawej stronie) bazyliki krakowskich dominikanów. Posiada metrykę średniowieczną, gdyż wiadomo, że wieniec kaplic przy bocznych nawach formował się stopniowo, a ukształtował się w pełni w XV wieku³⁶.

W dniu 24 września 1565 roku Katarzyna Orlikowa uczyniła donację na rzecz krakowskich dominikanów z obowiązkiem odprawiania mszy św. za nią, jej zmarłego męża, rodziców i dziedziców w kaplicy, w której został pochowany Stanisław („in capella seu sacello ecclesiae Sanctissimae Trinitatis, a dextra parte ecclesiae sita, in qua dictus dominus Stanislaus Orlik est sepultus”)³⁷. W kopiariuszu dokumentów, zapoczątkowanym w XVI i kontynuowanym w XVII wieku, ten akt poprzedza zapiska wyjaśniająca, że chodzi o kaplicę św. Jana: „Super Capella S. Ioannis Magnificae Dominae Caterinae

względem geograficzno-statystycznym, t. 3: *Małopolska, Źródła Dziejowe*, t. 14, Warszawa 1886, s. 317–318.

³³ Stefan Sochaniewicz, *Księga radziecka miasta Drohobycza 1542–1563*, wyd. Helena Polackówna, Lwów 1936, s. LXIII.

³⁴ Szymon Starowolski, *Monumenta Sarmatarum, beatae aeternitati adscriptorum*, Cracoviae 1655, s. 156.

³⁵ Najpóźniej w 1. połowie XVII w. doszło do zmiany wezwania kaplicy Orlików z początkowego św. Jana Chrzciciela na św. Jana Ewangelistę. M. Zdanek, *Kaplice i ołtarze*, op.cit., s. 122–123; K.J. Czyżewski, M. Szyma, M. Walczak, *Od króla do szewców*, op.cit., s. 73.

³⁶ Agnieszka Madej-Anderson, *Repräsentation in einer Bettelordenskirche. Die spätmittelalterlichen Bildtafeln der Dominikaner in Krakau*, Studia Jagellonica Lipsiensia, Bd 4, Ostfildern 2007, s. 38; M. Zdanek, *Kaplice i ołtarze*, op.cit., s. 113; K.J. Czyżewski, M. Szyma, M. Walczak, *Od króla do szewców*, op.cit., s. 70–71.

³⁷ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej: AKMKr), Akta oficjalatu i wikariatu generalnego krakowskiego (dalej: AOff), sygn. 88, k. 846–848; Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (dalej: APPDK), dokument nr 379 (w katalogu nr 395); Aneks, nr I.

Orlikowa”³⁸. W wykazie obligacji mszalnych z 1639 roku zapisano pod błędną datą – 1563 rok – że chodzi o mszę św. „in Capella S. Iohannis Baptistae dicta Orlikorum”³⁹, a w wykazie z 1648 roku – również pod niewłaściwym 1563 rokiem – że „in Capella S. Ioannis dicta Orlikorum”⁴⁰. Identyfikacja miejsca nie ulega zatem wątpliwości.

Nad ukończeniem nagrobka Orlików czuwał ich syn Stanisław Orlik młodszy. Dopiero 22 września 1574 roku uznał on, że pomnik spełnia oczekiwania rodziny, i wypłacił Canavesiemu resztę honorarium⁴¹. Nagrobek został wykonany z piaskowca i czerwonego marmuru. Umieszczono go w kaplicy, w ścianie pod oknem. Miał formę dwóch półkolistych nisz flankowanych kolumnami, mających wspólne zwieńczenie. W lewej niszy (od strony patrzącego) znajdowała się postać kobiety w czepcu i obszernej chuście okrywającej głowę oraz ramiona, a w prawej niszy – postać rycerza⁴². Na tablicach nad architravem wyryto inskrypcje⁴³. Ich treść zachowała się w kilku odpisach. Najwcześniej odczytał je Szymon Starowolski, chociaż nie zawsze najwierniej⁴⁴. Były one znane z autopsji dominikaninowi Wawrzyniec Teleżyńskiemu⁴⁵. Następnie odwzorował je Jan Kanty Wojnarowski – malarz i profesor Instytutu Technicznego w Krakowie –

który wykonał rysunek nagrobka Orlików⁴⁶. Kolejnego odczytania inskrypcji podjął się Franciszek Piekosiński, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, historyk i świetny paleograf⁴⁷. Ostatnio próbowała odczytać je na nowo Katarzyna Górecka, niestety z błędami⁴⁸, które zauważyła Katarzyna Gołąbek⁴⁹. Poniżej przedstawiam własny odczyt omawianych inskrypcji, sporządzony na podstawie rysunku Wojnarowskiego, z uwzględnieniem uwag wspomnianej Katarzyny Gołąbek.

G(ENEROSA) D(OMINA) CATHERINA DE KOMOROW CONIVGI SVO FIDISSIMO G(ENEROSO) D(OMINO) || STANISLAO ORLIK DE LAZISKA TER(RARVM) RVS(SIAE) ZVP(P)AR(IO) AC HONO||RIFICENTISSIME PRIMO HIC SEPVLTO LAPIDE(M) HV(N)C ILLI SVPER || PONI ET DEI(N)DE SACELLV(M) HOC IA(M) PENITVS NEGLECTV(M) RESTAV||RARI ILLVDQ(VE) LIBERALITER DOTARI CVRAVIT IN QVO ETIAM || CORPVS SVV(M) HVMARI VOLVIT VT QVOS FIDES CONIVGALIS VI||VENTES TENERET EOS IDE(M) LOCVS QVOQ(VE) MORTVOS TENERET.

STANISLAO ORLIK DE LAZISKA MILITI HIEROSOLIMITANO || ZVPPARVM RVSSIAE PRAEFECTO QVI MORTVVS EST AN||NO DOMINI MDLIX DIE VI MENSIS IVNII || ANNO VERO AETATIS SVAE L CATHERINA DE KOMOROW CONIVX MOESTISSIMA CONIVGI DESIDERATIS||SIMO AC DE SE OPTIME MERITO POSVIT.

3. Dzieci Stanisława i Katarzyny Orlików

Znanych jest troje dzieci Stanisława i Katarzyny Orlików: Jan Krzysztof, Stanisław i Barbara. Filiacja Jana i Stanisława jest dobrze udokumentowana⁵⁰. Istnienie Barbary, która zmarła w dzieciństwie, potwierdza epitafium: „Barbarae Generosi D. Stanisłai Orlik, Terrarum Russiae Supparij etc. filiae, Epithaphium. *Hic iacet Orlici soboles, cui Barbara nomen, Vix annos misero, vidit in orbe duos. Illius*

³⁸ APPDK, sygn. Kr 1, k. 161r–162v.

³⁹ Ibidem, sygn. Kr 399, k. 4v.

⁴⁰ Ibidem, sygn. Kr 3, k. 460r.

⁴¹ K. Sinko, *Hieronim Canavesi*, op.cit., s. 134, 166–168.

⁴² Waldemar Komorowski, Iwona Podgórnika-Kęder, *Ikonografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, Kraków 2005, s. 143. Opisy nagrobka: Maksymilian Cercha, Stanisław Cercha, Feliks Kopera, *Pomniki Krakowa*, t. 2, Kraków 1904, s. 243; K. Sinko, *Hieronim Canavesi*, op.cit., s. 136; Stanisław Cercha, *Rysunek Wojnarowskiego z zaginionego pomnika Orlików dłuta Canavesiego*, „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”, 1907, t. 8, z. 1–2, s. CCXVI–CCXVIII.

⁴³ W 1850 r. kaplica Orlików bardzo ucierpiała na skutek wielkiego pożaru Krakowa, który znacznie zniszczył dominikański kościół. Ogień obrócił w gruzy nagrobek Orlików. W 1857 r., staraniem hrabiego Aleksandra Przezdzieckiego, na miejscu dawnych tablic z inskrypcjami umieszczono marmurowe epitafium w neogotyckim obramowaniu upamiętniające Stanisława i Katarzynę Orlików. W. Komorowski, I. Kęder, *Ikonografia*, op.cit., s. 143; K.J. Czyżewski, M. Szyma, M. Walczak, *Od króla do szewców*, op.cit., s. 80.

⁴⁴ S. Starowolski, *Monumenta Sarmatarum*, op.cit., s. 156.

⁴⁵ Wawrzyniec Teleżyński, *Epitaphia in Ecclesia SS. Trinitatis FF. Praedicatorum Cracoviae*, Cracoviae 1790, s. 11–12.

⁴⁶ Biblioteka Jagiellońska, Oddział Zbiorów Graficznych, sygn. I.R. 841.

⁴⁷ S. Cercha, *Rysunek Wojnarowskiego*, op.cit., s. CCXVII.

⁴⁸ K. Górecka, *Pobożne matrony*, op.cit., s. 162.

⁴⁹ Katarzyna Gołąbek, *Łacińskojęzyczne inskrypcje nagrobne jako źródło do badań nad kobietą w okresie nowożytnym oraz wyzwanie edytorskie w związku z książką Katarzyny Góreckiej, Pobożne matrony i cnotliwe panny*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2006, s. 200, ilustr., „Przegląd Historyczny”, 2009, t. 100, z. 2, s. 307–318.

⁵⁰ MRPS, t. 6, ed. Maria Woźniakowa, Warszawa 1999, nr 296–297, s. 31.

*Orlici totum, qui circuit Orbem, Hanc sibi fert dotem cum lachrymis tumulum. Hanc Catharina Patrens tribuit Comorouia dotem Omnium, at hic faelix quem cito fata trahunt*⁵¹. Jej nagrobek znajduje się w krużgankach klasztoru Dominikanów w Krakowie⁵².

Jan Krzysztof Orlik w latach 1566–1568 razem z bratem Stanisławem studiował w Padwie⁵³, a 3 lipca 1571 roku został podczaszym sandomierskim i jest potwierdzony na tym urzędzie aż do 1588 roku. W tymże roku był już żonaty z Beatą z Buczacza. Zmarł w 1597 roku⁵⁴. Miał syna Stefana, którego żoną miała być Irena Wołodkiewicz. Z nich narodził się Stefan, porucznik w wojsku litewskim, poległy 11 listopada 1673 roku pod Chocimiem, mąż Ireny Małachowskiej. Tychże synem był Filip (1672–1742), hetman kozacki, który w 1698 roku pojął za żonę Annę Hercyk (ok. 1680 – po 1752). Filip i Anna mieli syna Grzegorza (też: Piotra Grzegorza, 1702–1759)⁵⁵, który 3 grudnia 1747 roku poślubił Louise Helene Le Brun de Dinteville, córkę brygadiera markiza de Dinteville. Ich małżeństwo

było bezdzietne⁵⁶. Pozostałymi potomkami Filipa i Anny byli: Anastazja (1699–1728), żona szwedzkiego generała Iwana Steinflickta (1682–1758), Michał (1704 – po 1726), Jakub (1711–1721), Barbara (1712–1750), Marta (ur. 1713), Marianna (Maria Anna, Maryna, 1715–1750) i Katarzyna (ur. 1718), która zmarła jako niemowlę⁵⁷.

Stanisław Orlik młodszy, jak zostało wspomniane, studiował w Padwie w latach 1566–1568. Od 1569 roku przez 38 lat pełnił służbę na dworze Habsburgów, arcyksiążąt austriackich Ernesta i Maksymiliana III, i brał czynny udział w prowadzonych przez nich wojnach⁵⁸. W 1574 roku sfinalizował transakcję związaną z nagrobkiem rodziców. Około 1581 roku podjął studia w Wiedniu, kiedy to wpisał się do *Liber amicorum* Mikołaja Engelhardta ze Strasburga jako *consiliarius* króla Polski („le conseiller du roi de Pologne Stanislas Orlik de Laziska”)⁵⁹. W 1581 roku na Węgrzech poślubił Zofię List (Listhi, Liszthi, Liszthy, Listhius, 1559–1606), córkę sekretarza węgierskiego barona Jana Lista (zm. 22 lutego 1578) i Lukrecji Oláh (zm. 1568), i przywiózł ją do Żywca 7 czerwca⁶⁰. Doczekali się jedenaścioro dzieci: ośmiu synów i trzech córek, z których przeżyło sześć synów⁶¹.

W okresie walk o koronę Polski, po śmierci króla Stefana Batorego, Stanisław był zwolennikiem pretendenta do tronu arcyksięcia Maksymiliana III Habsburga. Po bitwie pod Byczyną 24 stycznia 1588 roku pozostał w obozie prohabsburskim, w związku z czym wraz z rodziną opuścił Polskę i udał się

⁵¹ S. Starowolski, *Monumenta Sarmatarum*, op.cit., s. 149.

⁵² Zob. szerzej: Joanna Daranowska-Łukaszevska, „Orlici soboles” czyli zagadka „żałosnej żony”. O pomniku Barbary Orlikówny. Referat wygłoszony 5 marca 2021 r. podczas konferencji naukowej „Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów. Nowe studia” zorganizowanej przez Dominikański Instytut Historyczny i Instytut Historii Sztuki UJ.

⁵³ Henryk Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440–1600)*, Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce PAU, nr 4, Kraków 1938, s. 171–172.

⁵⁴ MRPS, t. 5/1, ed. Theodorus Wierzbowski, Varsoviae 1919, nr 4416, s. 248; S. Sochaniewicz, *Księga radziecka miasta Drohobycza*, op.cit., s. LXIII; MRPS, t. 6, op.cit., nr 296–297, s. 31; *Sumariusz metryki koronnej. Seria nowa, t. 3: Księga wpisów podkanclerzego Wojciecha Baranowskiego MK 134 z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie 1587 – V 1588*, red. Wojciech Krawczuk, Kraków 2004, nr 244–246, s. 102–104; Maciej Augustyn, Jarosław Giełma, *Kamienna płyta nagrobna Fieronii z Dubrawskich Orlickiej na cmentarzu cerkiewnym w Chmielu, „Bieszczad”*, T. 12: 2005–2006, s. 26.

⁵⁵ Informacje zaczerpnięte z rodowodu Grzegorza Orlika, sporządzonego w języku francuskim i zatwierdzonego 14 czerwca 1753 r. przez genealoga dworu francuskiego Louisa-Pierra d’Hoziera (1685–1767), zob. Karol Orłowski, *Piotr Orlik, dowódca pułku Royal-Pologne. Jego wywód „francuski”*, „Poszukiwania. Studia o Dawnej Polsce”, T. 1: 1968, s. 37–42. Rodowód wydaje się nie do końca poprawny. Bez wątpienia matką Filipa była Irena Małachowska, nie Anna, a małżeństwo Filipa z Anną

Hercyk zostało zawarte w 1698 r., nie w 1690 r. Szerzej na temat Filipa Orlik, zob. Józef A. Gierowski, *Orlik Filip h. Nowina (1672–1742)*, w: PSB, t. 24, Wrocław i in. 1979, s. 198–202; *Filip Orlik (1672–1742) i jego dziariusz*, oprac., odczytanie z rękopisu, wstęp, komentarze Walentyna Sobol, Warszawa 2021, s. 12–16, 169, 106.

⁵⁶ Szerzej o Grzegorzu Orliku, zob. Emanuel Rostworowski, *Orlik Grzegorz (Herhory) Piotr h. Nowina (1702–1759)*, w: PSB, t. 24, Wrocław i in. 1979, s. 202–205.

⁵⁷ J.A. Gierowski, *Orlik Filip h. Nowina*, op.cit., s. 201; *Filip Orlik (1672–1742) i jego dziariusz*, op.cit., s. 21, 64–66, 169.

⁵⁸ Aneks, nr III.

⁵⁹ Emile G. Leonard, *Le Liber amicorum du Strasbourg Nicolas Engelhardt (1573–1612)*, „Bibliothèque de l’École des chartes”, T. 96: 1935, s. 121.

⁶⁰ Andrzej Komonieczki, *Dziejopis żywiecki*, t. 1, wyd. Stanisław Szczotka, Żywiec 1937, s. 116.

⁶¹ Imiona córek nie są znane, zob. NMPr, rkps VIII D 36, k. 23r, 222v; Johann Hübner, *Genealogische Tabellen*, Bd 3, Leipzig 1728, Tab. 963; Karl F. Leupold, *Allgemeines Adels-Archiv der österreichischen Monarchie*, Th. 1, Bd 3, Wien 1789, s. 511–512.

na Morawy⁶². Zapewne – jak wielu wówczas stronników habsburskich – osiadł na dworze Stanisława Pawłowskiego z Pawłowic, biskupa ołomunieckiego⁶³. Prawdopodobne jest również, że wyruszył do Kittsee (Kitzeg, Kitzei)⁶⁴ niedaleko Bratysławy, gdzie mieszkała rodzina jego żony, a potem do Wiednia (do pałacu Esterházy), gdyż właśnie w Wiedniu w 1595 roku urodził się jego syn Andrzej⁶⁵. Król Zygmunt III Waza 10 lipca 1592 roku w Krakowie pozwolił Stanisławowi na uregulowanie pewnych spraw majątkowych⁶⁶. W 1595 roku Stanisław

był chorążym regimentu arkebuzerów Krzysztofa Zborowskiego w armii cesarza Rudolfa II Habsburga⁶⁷. W 1596 roku jako arcyksiążęcy chorąży przebywał w Ostrzyhomiu (węg. Esztergom)⁶⁸. Bronił węgierskich miast Eger i Nagykanizsa przed Turkami⁶⁹. Zmarł 4 lipca 1607 roku i został pochowany w kolegiacie św. Maurycego w Kromieryżu (czes. Kroměříž) na Morawach⁷⁰.

4. Losy potomstwa Stanisława młodszego i Zofii Orlików

Synami Stanisława młodszego i Zofii List byli: Jan Krzysztof, Piotr, Mikołaj, Andrzej, Samuel i Stanisław. Najstarszy syn Jan Krzysztof urodził się w 1585 roku. Pełnił służbę na dworze arcyksięcia austriackiego Maksymiliana jako urzędnik, a następnie walczył na Węgrzech przeciw Turkom⁷¹. W latach 1613–1629 był biskupim urzędnikiem państwa hukwaldzkiego (czes. Hukvaldy; pow. Frydek-Mistek)⁷². 20 maja 1613 roku w Kromieryżu poślubił Ludmiłę Perger (Berger) z Pergu. W 1618 roku został biskupim komornikiem⁷³. Ze względu na trwającą wojnę trzydziestoletnią 21 sierpnia i 14 września 1619 roku protestancki rząd Dyrektorów

⁶² Aneks, nr III; Michal Kubica, *Zemský hejtman ve spirále dluhů – Karel František hrabě Orlik z Laziska*, w: *Sigilla – arma – monetae. Sborník příspěvků k 70. narozeninám profesora Tomáše Krejčíka*, eds. Jiří Brňovják, Petr Elbel, Brno–Ostrava 2021, s. 455.

⁶³ Roman Sękowski, *Herbarz szlachty śląskiej*, t. 6, Katowice 2008, s. 95. Na temat przybyszów z Polski na Śląsk Opawski i Morawy w XVI i XVII w., zob. Adolf Turek, *Przybysze z Polski w Opawskim, Karniowskim i na morawskich enklawach w XVI i XVII wieku*, „Sobótka”, 1951, t. 6, s. 232–244.

⁶⁴ Kittsee (węg. Köpcsény, słow. Kopčany) – gmina w kraju związkowym Burgenland, w północno-wschodniej Austrii, niegdyś należała do Królestwa Węgier. W latach 1577–1644 i 1648–1676 posiadłość Kittsee była własnością rodziny Listów, z której wywodziła się Zofia List (1559–1606), żona Stanisława Orlika młodszego, matka Jana Krzysztofa, Piotra (Bonawentury), Mikołaja, Andrzeja, Samuela i Stanisława. Zofia List była córką Jana Lista (ok. 1530–1578) i Lukrecji Oláh (zm. 1568), nieślubnej córki Mikołaja Oláha (1493–1568). Ten ostatni należał do czołowych przedstawicieli węgierskiej kontrereformacji. W 1542 r. został doradcą króla Węgier Ferdynanda I, a następnie królewskim wicekanclerzem (1543–1545), kanclerzem (1545–1553) i wielkim kanclerzem (od 1553). Był także biskupem Zagrzebia (1543–1550) i Egeru (1550–1554), arcybiskupem Ostrzychomii oraz prymasem Węgier (1554–1568). W 1550 r. Mikołaj Oláh zakupił dom w Wiedniu (pałac Esterházy), którego część po jego śmierci przypadła Lukrecji List, po śmierci Lukrecji dziedzicami zostali jej potomkowie (rodzina Listów i Orlików). Jan List w 1555 r. poślubił Lukrecję, a po jej śmierci wstąpił do stanu duchownego i został biskupem Veszprém (1568–1573) i Győr (1573–1578), przy czym w 1568 r. był królewskim wicekanclerzem, a od 1569 r. kanclerzem. Zob. Richard Perger, *Das Palais Esterházy in der Wallnerstraße zu Wien*, Wien 1994, s. 17, 19–20, 78–79, 82–83; Hermann Klezath, *Die Grundherren der Herrschaft Kittsee von 1577 bis 1776*, „Burgenländischen Heimatblätter”, 2014, Jg. 76, H. 4, s. 197–212.

⁶⁵ MNPr, rkps VIII D 36, k. 63r, 167v.

⁶⁶ *Sumariusz metryki koronnej. Seria nowa*, t. 6: *Księga wpisów podkanclerzego Jana Tarnowskiego MK 137 z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie 1592*, red. i oprac. Krzysztof Chłapowski, Warszawa 2012, nr 252, s. 113.

⁶⁷ Zoltán P. Bagi, *Az 1595-ben Esztergom ostromára rendelt császári hadsereg szervezete és felépítése*, „Hadtörténelmi közlemények”, 2001, t. 114, z. 2–3, s. 410.

⁶⁸ Józef Korzeniowski, *Zapiski z rękopisów Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu i innych bibliotek petersburskich*, Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce, t. 11, Kraków 1910, nr 426, s. 337.

⁶⁹ Aneks, nr III.

⁷⁰ Taką datę znajdujemy w rękopisie Orlików oraz taką przekazali Seifert i Hübner, zob. MNPr, rkps VIII D 36, k. 63v, 167v; Johann Seifert, *Hoch-Adeliche Stamm-Taffeln*, Bd 3, Regensburg 1726, bs.; J. Hübner, *Genealogische Tabellen*, op.cit., Bd 3, Tab. 963. Natomiast w literaturze funkcjonuje data 4 czerwca 1617 r., zob. K.F. Leupold, *Allgemeines Adels-Archiv*, op.cit., s. 511; Ernst H. Kneschke, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*, Bd VI, Leipzig 1865, s. 615; Ch. Elvert, *Zur m. schl. Adelsgeschichte*, op.cit., s. 41; Johann Sibmacher, *Der mährische Adel*, eds. Heinrich Kadich, Conrad Blažek, Nürnberg 1899, s. 92; Jiří Stibor, *Černá ovce rodu Orliků z Laziska (Ze života těšínského šlechtý v 17. století)*, „Těšínsko”, Roč 36: 1993, č. 4, s. 7; J. Stibor, *Orlik z Laziska*, op.cit., s. 79.

⁷¹ Aneks, nr III.

⁷² MNPr, rkps VIII D 36, k. 29r, 141v.

⁷³ Gregor Wolny, *Die Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert*, Bd 1, Brünn 1835, s. 137, 432; Josef Malý, *Příspěvek k dějinám manství olomouckého kostela v letech 1590–1640*, „Věstník Matice opavské. Slezský sborník”, R. 37: 1932, nr 2, s. 82, 90; Ladislav Hosák, *Historický místopis země Moravskoslezské*, Praha 1938, s. 691, 693.

wezwał Jana Krzysztofa do Brna, aby osobiście uczestniczył on w negocjacjach dotyczących ziem brneńskich jako przedstawiciel strony katolickiej⁷⁴. Jednocześnie wiele wycierpiał w związku z wrogimi działaniami księcia karniowskiego Jana Jerzego Hohenzollerna, który po wybuchu wojny trzydziestoletniej został wybrany dowódcą wojsk śląskich protestantów walczących z cesarzem, napadał na Morawy i podburzał ludność do buntu. Jan Krzysztof został aresztowany 5 lutego 1620 roku w Brnie przez pustoszących Morawy rebeliantów i osadzony w więzieniu za wierność Habsburgom. Jego dobra Sedlnice obrabowano⁷⁵. Po uwolnieniu w 1621 roku ubiegał się o stanowisko starosty państwa hukwaldzkiego. Wówczas kardynał Franciszek Dietrichstein, biskup ołomuniecki, odmówił mu tego zaszczytu⁷⁶, po jakimś czasie jednak wyraził zgodę. 25 września 1625 roku widzimy Jana Krzysztofa na tym urzędzie⁷⁷. W 1626 roku wraz z mieszkańcami z Příbora (pow. Nový Jičín) przez niemal rok bronił zamku Hukvaldy przed atakami wojsk protestanckich pod wodzą hrabiego Ernesta Mansfelda⁷⁸. W latach 1626–1635 występował jako ławnik (*přisedící*) sądu lennego kardynała Franciszka Dietrichsteina, członek jego rady i komornik⁷⁹. W 1631 roku wystąpił jako członek rady cesarskiej⁸⁰. Prowadził liczne transakcje i dorobił się dużego majątku. Jego dobra obejmowały: od 1618 roku Sedlnice i Hukovice (pow. Nový Jičín); w latach 1622–1628 Trnávku, Kateřinice (pow. Nový Jičín), Kovalovice (pow. Přerov) i część wsi Lutopecný (pow. Kromieryž); w latach 1626/1629–1638 Věžky (pow. Kromieryž); od 1628 roku Litultovice wraz z Lhotką (pow. Opava) i być może wówczas albo dopiero od 1637 roku także Starý Stikovec koło

Příbora; od 1642 roku Zábřeh nad Odrou, Starą Bělę i Výškovice (dziś dzielnice Ostrawy)⁸¹.

29 czerwca 1643 roku, gdy Szwedzi zdobyli Kromieryž i zdewastowali miasto, Jan Krzysztof został schwytany wraz z żoną i oboje trafili do więzienia w Ołomuńcu. Uwolniono ich dopiero 8 września 1643 roku, po zapłaceniu przez ich synów okupu w wysokości 1000 cesarskich talarów⁸². Stamtąd oboje udali się w kierunku Bratysławy do brata Jana Krzysztofa, Samuela Orlika, mieszkającego w Kittsee. Po trzech miesiącach wyruszyli do Strážnic (pow. Hodonín), gdzie Jan Krzysztof zmarł 17 stycznia 1644 roku w wieku 59 lat⁸³. Jego ciało złożono w franciszkańskim kościele św. Trójcy w Kroměříżu, a 11 grudnia 1644 roku przeniesiono je do kościoła św. Maurycego w tym samym mieście. Jego żona Ludmiła zmarła 17 sierpnia 1645 roku w Zábřehu nad Odrou. Miała 49 lat. Ze względu na trwającą wojnę 21 sierpnia pochowano ją w Sedlnicach, a 20 marca 1647 roku jej ciało przeniesiono do kościoła św. Maurycego w Kromieryżu, aby mogła spocząć obok męża⁸⁴.

Ze związku Jana Krzysztofa z Ludmiłą narodziło się siedmiu synów: Franciszek Jerzy (1614–1651), Jan Krzysztof (1616–1667), Stanisław Hieronim (1618–1668), Mikołaj Feliks (1620–1668), Karol Maksymilian (1621–1624), Wacław Ferdynand (1629–1631), Krzysztof (zm. 1628) i jedna córka Anna Barbara (zm. 23 czerwca 1627). Trzech najmłodszych synów i córka zmarło już w dzieciństwie. Męskiego potomstwa doczekał się jedynie Stanisław Hieronim, który był ojcem dziesięciorga dzieci⁸⁵.

⁷⁴ Libuše Urbánková, *Povstání na Moravě v roce 1619. Z korespondence moravských direktorů*, Praha 1979, nr 513, 654, s. 270, 319; J. Stibor, *Černá ovce rodu Orliků*, op.cit., s. 8, 10.

⁷⁵ NMPr, rkps VIII D 36, k. 28v, 141v.

⁷⁶ J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 80–81.

⁷⁷ Zemský archiv v Opavě (dalej: ZAOp-POI), Lenní dvůr Kroměříž (dalej: LDK), inv. č. 14752, sig. R-X-b-1/1.

⁷⁸ NMPr, rkps VIII D 36, k. 28v, 141v; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 81.

⁷⁹ Jiří Stibor, *Rejstřík osobních jmen ke knize půhonů a nálezu manského soudu olomouckého biskupství v Kroměříži z let 1626–1638*, „Zpravodaj. Klub genealogů a heraldiků Ostrava”, 1988, č. 33, Příloha, s. III.

⁸⁰ Petr Tesař, *Výpis archivu Napajedelského*, „Časopis Moravského Musea Zemského”, R. 9: 1909, s. 83, 86; Jiří Stibor, *Komentář a rejstřík ke knize naučení a výpovědi manského soudu olomouckého biskupství z let 1639–1709*, „Zpravodaj. Klub genealogů a heraldiků Ostrava”, 1988, č. 35, Příloha, s. IV.

⁸¹ G. Wolny, *Die Markgrafschaft Mähren*, op.cit., Bd 1, s. 137, 331, 432, 451; P. Tesař, *Výpis*, op.cit., s. 83; J. Malý, *Příspěvek*, op.cit., s. 82–85, 90, 94, 96; L. Hosák, *Historický místopis*, op.cit., s. 385, 507–508, 691, 693–695, 719; *Moravské zemské desky* (dalej: MZD), díl 3: *Kraj olomoucký 1567–1642*, wyd. František Matějka, Praha 1953, s. 571, 576; MZD, díl 3: *Kraj brněnský 1567–1641*, wyd. Miroslav Rohlík, Praha 1957, s. 599, 621, 628; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 81.

⁸² NMPr, rkps VIII D 36, k. 29r–29v, 141v–142r; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 81.

⁸³ NMPr, rkps VIII D 36, k. 29v, 142r. W biogramach podane jest inne miejsce śmierci, a mianowicie Kromieryž, zob. J. Seifert, *Hoch-Adeliche Stamm-Taffeln*, op.cit., bs.; J. Hübner, *Genealogische Tabellen*, op.cit., Bd 3, Tab. 963; K.F. Leupold, *Allgemeines Adels-Archiv*, op.cit., s. 512; Ch. Elvert, *Zur m. schl. Adelsgeschichte*, op.cit., s. 42; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 80.

⁸⁴ NMPr, rkps VIII D 36, k. 29v–30r, 142r–142v.

⁸⁵ Ibidem, k. 26r, 28v, 140r, 141v; K.F. Leupold, *Allgemeines Adels-Archiv*, op.cit., s. 512–516; Ch. Elvert, *Zur m. schl. Adelsgeschichte*, op.cit., s. 42–44; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 81–91; R. Sękowski, *Herbarz*, op.cit. t. 6, s. 95–98; *Almanach českých šlechtických*

Piotr Orlik, drugi syn Stanisława młodszego, urodził się w 1586 roku. Wybrał życie zakonne. W 1608 roku wstąpił do Zakonu Braci Mniejszych Obserwantów (tzw. bernardynów) i przyjął imię Bonawentura⁸⁶. Był definityorem kapituł prowincjalnych, które odbyły się 15 listopada 1614 roku oraz 28 czerwca 1621 roku⁸⁷. Piastował urząd gwardiana w Brnie (1614), Ołomuńcu (1617), Nysie *in Rosis* (1621–1627, 1632–1634, 1637–1641) i Kromieryżu (1643)⁸⁸. W latach 1622–1626 kierował budową nowego klasztoru w Nysie⁸⁹. Był spowiednikiem arcyksięcia austriackiego Karola Habsburga, biskupa wrocławskiego, który rezydował głównie w Nysie⁹⁰. 17 września 1634 roku podczas kapituły w Brnie został wybrany na prowincjała czeskiego. Odrestaurował wiele konwentów czeskiej prowincji⁹¹. Pełnił funkcję do 1637 roku, po czym zrezygnował z tego urzędu ze względu na nękające go choroby i został kustoszem prowincji⁹². W 1641 roku zaliczono go w poczet seniorów czeskiej prowincji franciszkanów (*pater provinciae*)⁹³. W 1642 roku został obrabowany przez Szwedów; był przez nich więziony i bity. Chory dostał się do franciszkańskiego klasztoru św. Trójcy w Kromieryżu, gdzie 22 maja 1643 roku zmarł i został pochowany w klasztornej kościele (współcześnie już nieistniejącym)⁹⁴. Cieszył

się wielkim szacunkiem i autorytetem⁹⁵. I chociaż nie został wspomniany w dokumencie Ferdynanda II z 12 lipca 1624 roku, włączającym Orlików do stanu baronów cesarstwa, to jednak tytułowano go baronem (*baro de Laziska, Polonus*)⁹⁶.

Mikołaj Orlik, trzeci syn Stanisława młodszego, urodził się po roku 1586 roku a przed 1595. Wychowywał się na dworze Habsburgów w Wiedniu⁹⁷. Przez około 20 lat służył we Florencji na dworze Marii Magdaleny Habsburg, siostry cesarza Ferdynanda II⁹⁸. Służbę rozpoczął kilka lat przed 1624 rokiem⁹⁹. 23 maja 1632 roku został wspomniany jako pan na Sedlnicach¹⁰⁰. 9 października 1632 roku otrzymał pozwolenie kardynała Franciszka Dietrichsteina na ślub z Barbarą Berka z Duby i Lipy na biskupim zamku w Kromieryżu. Według rodzinnej kroniki związek małżeński miał zawrzeć 11 czerwca 1635 roku¹⁰¹. W tym samym roku kupił dom od Jiřiego Helzera w Ołomuńcu (Dolní náměstí)¹⁰², a 24 lutego 1639 roku przejął Vřechovice z Provodovicami (pow. Přerov) od swojego brata, kanonika Andrzeja¹⁰³. 13 czerwca 1642 roku został obrabowany przez wojska szwedzkie w Vřechovicach. 22 marca 1643 roku zmarła jego żona Barbara Berka, została pochowana 12 kwietnia w kościele św. Trójcy w Kroměříži. Dwa lata później, 29 lutego 1645 roku, zaręczył się w Porubie (dziś dzielnica Ostrawy) z Zuzanną Eleonorą Wanetzky, a 4 grudnia tego samego roku zawarł z nią małżeństwo w Kozlovicach koło Hukvaldów. Niestety ciężarna Zuzanna Eleonora zmarła już 22 września 1646 roku w wieku 18 lat – cierpiała na

a rytířských rodu 2026, sestavil Karel Vavřínek za spolupráce Petra Maška, Davida Lenharta, Roberta Oppelta, Praha 2016, s. 288–290. Szerzej na temat potomstwa Jana Krzysztofa i Ludmiły Orlików zob. NMPr, rkps VIII D 36, k. 70r–78v, 172r–179v.

⁸⁶ NMPr, rkps VIII D 36, k. 31v, 146r; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 79.

⁸⁷ Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (dalej: BUWr), rkps IV F 229 a, k. 123; Severinus Wrbczansky, *Nucleus minoriticus*, Vetro–Pragae 1746, s. 45.

⁸⁸ BUWr, rkps IV F 229 a, k. 125–127; S. Wrbczansky, *Nucleus minoriticus*, op.cit., s. 31, 46, 145, 150, 168–169, 244; Athanasius Burda, *Die Franziskaner in Neisse bis zur Säkularisation 1810*, „Seraphische Warte”, Jg. 5: 1926, Nr 1–2, s. 26; Lucius Teichmann, *Neisse. Franziskanerkloster*, „Jahrbuch der schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau”, Bd 27: 1986, s. 35.

⁸⁹ A. Burda, *Die Franziskaner in Neisse*, op.cit., s. 26.

⁹⁰ S. Wrbczansky, *Nucleus minoriticus*, op.cit., s. 58; Vigilius Greiderer, *Germania franciscana*, Bd 1, Oeniponte 1777, s. 773.

⁹¹ BUWr, rkps IV F 229 a, k. 125; S. Wrbczansky, *Nucleus minoriticus*, op.cit., s. 46, 58; V. Greiderer, *Germania franciscana*, op.cit., s. 601, 877.

⁹² NMPr, rkps VIII D 36, k. 40v, 151r.

⁹³ S. Wrbczansky, *Nucleus minoriticus*, op.cit., s. 150.

⁹⁴ NMPr, rkps VIII D 36, k. 40v, 151r–151v; J. Seifert, *Hoch-Adeliche Stamm-Taffeln*, op.cit., bs.; J. Hübner, *Genealogische Tabellen*, op.cit., Bd 3, Tab. 963; S. Wrbczansky, *Nucleus minoriticus*, op.cit., s. 148; K.F. Leu-

pold, *Allgemeines Adels-Archiv*, op.cit., s. 512. Niektórzy podają błędną datę dzienną śmierci Piotra (Bonawentury) Orlika: 20 czerwca, zob. J. Sinapius, *Schlesische Curiositäten*, op.cit., s. 392; Ch. Elvert, *Zur m. schl. Adelsgeschichte*, op.cit., s. 42; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 79. Wydaje się, że Elvert i Stibor zaczerpnęli tę datę z dzieła Sinapiusa. Tymczasem i kronika rodzinna, i wielu innych genealogów przekazują poprawną datę 22 maja.

⁹⁵ S. Wrbczansky, *Nucleus minoriticus*, op.cit., s. 46, 58.

⁹⁶ V. Greiderer, *Germania franciscana*, op.cit., s. 601, 776.

⁹⁷ Aneks, nr III.

⁹⁸ NMPr, rkps VIII D 36, k. 41r, 154r.

⁹⁹ Aneks, nr III.

¹⁰⁰ MZD, dıl 3: *Kraj olomoucký*, op.cit., s. 621.

¹⁰¹ ZAOp-POł, Pozůstalost Josefa Zukala, inv. č. 202; NMPr, rkps VIII D 36, k. 41r, 154r; J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 79.

¹⁰² ZAOp-POł, LDK, inv. č. 14370, sig. Misc. III/22.

¹⁰³ J. Malý, *Přspěvek*, op.cit., s. 95; L. Hosák, *Historický místopis*, op.cit., s. 671; MZD, dıl 3: *Kraj olomoucký*, op.cit., s. 638.

epilepsję. Została pochowana w kościele w Všebovicach. Mikołaj zawarł trzeci związek małżeński 21 października 1649 roku z Małgorzatą Polikseną Podstatzky z Prusinovic (pow. Kromieryż). Doczekali się dwóch córek, które zmarły w dzieciństwie: Anny Reginy (1650) i Reginy Anny (1652–1653)¹⁰⁴. W latach 1649–1656 pełnił funkcję relatora w sądzie lennym biskupa ołomunieckiego. Należał do kręgu doradców tegoż biskupa. Zmarł w 1668 roku w Ołomuńcu, zapewne 6 kwietnia¹⁰⁵. Jego żona zmarła w 1681 roku¹⁰⁶.

Andrzej, czwarty syn Stanisława młodszego, urodził się 14 listopada 1595 roku w Wiedniu. W lutym 1606 roku przybył na dwór kardynała Franciszka Dietrichsteina, biskupa ołomunieckiego. W latach 1607–1615 formował się w seminarium duchownym w Ołomuńcu¹⁰⁷. 9 lutego 1610 roku został wpisany do albumu Akademii Ołomunieckiej jako student logiki (*Magnificus Dominus Andreas Orlik de Lasiska*)¹⁰⁸. W Wielką Sobotę 18 kwietnia 1615 roku przyjął cztery święcenia niższe w kaplicy św. Anny, znajdującej się obok katedry w Ołomuńcu. 7 maja 1616 roku został wybrany do grona kanoników ołomunieckich, a jego instalacja dokonała się 17 sierpnia 1616 roku¹⁰⁹. W tym samym roku poprosił o wpis do albumu Uniwersytetu Wiedeńskiego (*Andreas Orlik Baro de Lasiska Canonici Olomucensis*)¹¹⁰ i w latach 1617–1620 studiował filozofię na tej uczelni¹¹¹. Wiadomo, że otrzymał promocję do licencjatu¹¹². W czasie studiów, 28 maja 1617 roku, przyjęto go do Bractwa Różańcowego przy kościele Dominikanów w Wiedniu. W 1621 roku w kościele św. Piotra w Brnie przyjął święcenia subdiakonatu (2 kwietnia), diakonatu (4 kwietnia) i prezbiteratu (10 kwietnia)¹¹³.

W latach 1621–1624 pełnił urząd dziekana w mieście Velké Meziříčí (pow. Žďár nad Sázavou). 8 czerwca 1623 roku został członkiem rady arcyksięcia Karola Habsburga, biskupa wrocławskiego. W latach 1624–1626 był prepozytem kolegiaty w Kromieryżu¹¹⁴. Od 26 grudnia 1625 roku należał do rady kardynała Franciszka Dietrichsteina. 15 marca 1628 roku podniesiono go do godności prałata, a 8 września 1628 roku został kustoszem katedry ołomunieckiej¹¹⁵. W 1629 roku kupił Všebovice (pow. Přerov), które 10 lat później oddał swemu bratu Mikołajowi¹¹⁶. 20 lipca 1632 roku został wybrany, a 30 kwietnia 1633 zatwierdzony prepozytem klasztoru augustianów na przedmieściu Ołomuńca¹¹⁷. 23 kwietnia 1634 roku w katedrze ołomunieckiej został konsekrowany na infułata¹¹⁸.

Po śmierci kardynała Franciszka Dietrichsteina, który zmarł 19 września 1636 roku, Andrzej został administratorem diecezji ołomunieckiej wraz z biskupem pomocniczym Filipem Fryderykiem Breinerem¹¹⁹. Zapewne już w 1638 roku nabył wsie: Zábřeh nad Odrou, Stará Bělá i Výškovice, chociaż jako lenno otrzymał je dopiero rok później¹²⁰. 26 lutego 1639 roku został ustanowiony archidiaconem ołomunieckim, a 13 stycznia 1640 roku wybrano go na dziekana kapituły ołomunieckiej. W swoim testamencie przekazał wioskę Raková u Konice (pow. Prostějov) klasztorowi augustianów ołomunieckich¹²¹. Zmarł 2 grudnia 1641 roku w Ołomuńcu¹²². Został pocho-

¹⁰⁴ NMPr, rkps VIII D 36, k. 41v–42r, 156r.

¹⁰⁵ ZAOp-POł, LDK, inv. č. 343, k. 83v; ZAOp-POł, Sbíрка matrik Severomoravského kraje, inv. č. 5584, sig. O III 2, k. 31 (643); J. Stibor, *Komentář*, op.cit., Příloha, s. IV.

¹⁰⁶ J. Stibor, *Orlík z Laziska*, op.cit., s. 80.

¹⁰⁷ NMPr, rkps VIII D 36, k. 63r–63v, 167v.

¹⁰⁸ *Nejstarší matrika Olomoucké Univerzity z let (1576) 1590–1651*, wyd. Libuše Spáčilová, Vladimír Spáčil, Olomouc 2016, nr 1640, s. 106.

¹⁰⁹ NMPr, rkps VIII D 36, k. 63v–64r, 168r.

¹¹⁰ Archiv der Universität Wien, Matricula Universitatis Vindobonensis, Bd 5.2, sign. AT-UAW/M 5.2, k. 29r; Ignaz Hübel, *Beziehungen Mährens zu den deutschen Universitäten im 16. Jahrhundert*, „Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens“, Jg. 30: 1928, s. 12.

¹¹¹ NMPr, rkps VIII D 36, k. 64r, 168r.

¹¹² Archiv der Universität Wien, Konsistorialakten, sign. AT-UAW/CA 1.4.345.

¹¹³ NMPr, rkps VIII D 36, k. 64r–64v, 168r–168v.

¹¹⁴ Ibidem, k. 64v–65r, 168v; Gregor Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften*, Abt. 1: *Olmützer Erzdiocese*, Bd 1, Brünn 1857, s. 93.

¹¹⁵ NMPr, rkps VIII D 36, k. 65r, 169r.

¹¹⁶ ZAOp-POł, LDK, inv. č. 14346, sig. Lehenstr. I/1 (a); J. Malý, *Příspěvek*, op.cit., s. 95; L. Hosák, *Historický místopis*, op.cit., s. 671.

¹¹⁷ Moravský zemský archiv v Brně (dalej: MZABr), G10, inv. č. 184, k. 11v, 13v, 18r–22v, 99r; MZABr, E 3, inv. č. 59, sig. D 24.

¹¹⁸ Ibidem, G10, inv. č. 184, k. 25r; ibidem, E 3, inv. č. 297, sig. G 36.

¹¹⁹ NMPr, rkps VIII D 36, k. 65v–66r, 169r; ZAOp-POł, LDK, inv. č. 12755, sig. Misc. I/2.

¹²⁰ ZAOp-POł, LDK, inv. č. 14765, sig. R-X-b-3/5; ibidem, inv. č. 424, k. 13r–13v; J. Malý, *Příspěvek*, op.cit., s. 96; L. Hosák, *Historický místopis*, op.cit., s. 697.

¹²¹ MZABr, E 3, inv. č. 6, sig. A 21; ibidem, inv. č. 355, sig. J 27.

¹²² Vědecká knihovna v Olomouci, rkps M I 69: *Nomina defunctorum praepositorum canonicorum regularium S. Augustini congregationis Lateranensis in Moravia*; NMPr, rkps VIII D 36, k. 66v, 169v; ZAOp-POł, Metropolní kapitula Olomouc (dalej: MCO), inv. č. 2938, kniha 72, k. 143; MZABr, G10, inv. č. 184, k. 26r, 99r, 220r.

wany w kościele Augustianów na przedmieściu Ołomuńca¹²³.

Samuel, piąty syn Stanisława młodszego, urodził się w 1598 roku. Walczył w szeregach wojska cesarskiego. Mieszkał w Kittsee (wówczas w Królestwie Węgier), niedaleko Bratysławy. W odróżnieniu od swych starszych braci był wyznania ewangelickiego (zapewne luterańskiego)¹²⁴. 20 września 1626 roku przybył w odwiedziny z Węgier do Hukvaldów¹²⁵. Był dwukrotnie żonaty. Jego pierwszą żoną była Sabina Sybilla Engel (Engl) z Wagrainu (zm. 1641), z którą doczekał się: Stanisława (zmarłego w dzieciństwie) i Ewy Zofii (1638–1716), przyszłej żony Jana Wilhelma Stettnera z Grabenhofu. Drugą żoną Samuela była Elżbieta Rauber (zm. 14 listopada 1674). Z tego małżeństwa narodzili się: Franciszek Samuel (ur. 22 marca 1645, zm. 19 maja 1645), Regina Elżbieta (1646–1650), Joanna Krystyna (1648–1695), Anna Dorota (1651–1652), Dorota Elżbieta (ur. 1654) i Zygmunt (1658–1676). Samuel Orlik zmarł 31 maja 1659 roku¹²⁶.

Według kroniki rodzinnej Stanisław, szósty syn Stanisława młodszego, miał być bratem bliźniakiem (*gemellus*) wspomnianego wyżej Samuela Orlika¹²⁷. Służył w wojsku cesarskim. Podobnie jak brat był wyznania ewangelickiego (zapewne luterańskiego). Wyjechał do Siedmiogrodu. Był żonaty z Marią Hack i doczekał się jedynie córki Zofii. Zmarł w 1643 roku¹²⁸.

5. Związki Orlików z klasztorem Dominikanek w Raciborzu

Losy rodziny Orlików związane są nie tylko z kościołem Dominikanów w Krakowie, lecz także z klasztorem dominikanek w Raciborzu¹²⁹. Osoby

z tego rodu zostały odnotowane w relacjach o trzech cudach z przełomu XVI i XVII wieku, spisanych w raciborskim klasztorze zakonnic w latach 1747–1763. Działy się one za przyczyną księżniczki Eufemii (Ofki) Piastówny, córki księcia raciborskiego Przemysła, która w tymże miejscu w latach 1341–1346 i 1349–1359 piastowała urząd przeoryszy, a 17 stycznia 1359 roku zmarła w opinii świętości i została otoczona czcią¹³⁰. Jej kult koncentrował się w kaplicy św. Dominika – przylegającej niegdyś do północnej ściany kościoła zakonnic – w której Ofka została pochowana, i wyraźnie wzmógł się po wielkim pożarze Raciborza z 23 kwietnia 1574 roku. Zniszczył on prawie całe miasto, ale kaplica św. Dominika ocalała¹³¹. To niezwykle wydarzenie zapewne nie pozostało bez echa w Krakowie, dokąd dotarła wieść o pożodze. Faktem bowiem jest, że kapituła prowincjalna, która zebrała się 29 września 1574 roku w Krakowie, poleciła przeorowi wrocławskiemu Leonardowi, aby postarał się o księgi z konwentu brzeskiego dla raciborskich zakonnic, które wskutek pożaru utraciły księgi chórowe¹³². Ta sprawa była znana w Krakowie, dlatego możemy się domyślać, że zapoznał się z nią także Stanisław Orlik młodszy, który w 1574 roku załatwiał sprawy związane z pomnikiem autorstwa Canavesiego w kaplicy przy kościele Trójcy Świętej. Zapewne nie jeden raz miał styczność z krakowskimi dominikanami przy okazji nawiedzenia grobu swoich rodziców. Niedługo później trafił do Raciborza osobiście i poprosił Eufemię raciborską o cud.

Relacja o cudzie dotyczącym Stanisława głosi, że baron Orlik przez wiele lat nie mógł się doczekać dziecka. Szukając pomocy, udał się w końcu do Raciborza, gdzie w kaplicy św. Dominika przed wi-

¹²³ MZABr, G10, inv. č. 184, k. 25r–26r; NMPr, rkps VIII D 36, k. 66v, 169v–170r.

¹²⁴ Ch. Elvert, *Zur m. schl. Adelsgeschichte*, op.cit., s. 42.

¹²⁵ NMPr, rkps VIII D 36, k. 82v, 182v.

¹²⁶ J. Seifert, *Hoch-Adeliche Stamm-Taffeln*, op.cit., Bd 3, bs.; J. Hübner, *Genealogische Tabellen*, op.cit., t. 3, Tab. 963; K.F. Leupold, *Allgemeines Adels-Archiv*, op.cit., s. 511–512; J. Stibor, *Orlik z Laziska*, op.cit., s. 80.

¹²⁷ NMPr, rkps VIII D 36, k. 81r, 182r.

¹²⁸ J. Seifert, *Hoch-Adeliche Stamm-Taffeln*, op.cit., bs.; J. Hübner, *Genealogische Tabellen*, op.cit., Bd 3, Tab. 963; K.F. Leupold, *Allgemeines Adels-Archiv*, op.cit., s. 512; J. Stibor, *Orlik z Laziska*, op.cit., s. 80; NMPr, rkps VIII D 36, k. 82v, 182v.

¹²⁹ Ostatnio zarys dziejów klasztoru Dominikanek w Raciborzu przedstawił: Grzegorz Kublin, *Wypiski z kroniki i protokołów posiedzeń rady dominikanek raciborskich*, *Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek*

w Raciborzu, t. 4, Opole 2020, s. 9–32. Krótkie omówienie wcześniejszej literatury na ten temat, zob. ibidem, s. 5–7.

¹³⁰ Na temat Eufemii raciborskiej, zob. Grzegorz Kublin, *Eufemia raciborska w historiografii*, *Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu*, t. 3, Opole 2019 (tam wcześniejsza literatura); idem, *Wypiski z kroniki*, op.cit., s. 10–19, 25, 28, 51–52, 59, 62; idem, *Katalog raciborskich dominikanek*, *Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu*, t. 5, Opole 2021, s. 80–82.

¹³¹ Grzegorz Kublin, *Nagrobek księżniczki raciborskiej Eufemii*, „*Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego*”, 2019, t. 39, nr 1, s. 160.

¹³² *Acta capitulorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum* (dalej: ACPP), t. 1, ed. Romanus F. Madura, Roma 1972, s. 397.

zerunkiem Eufemii prosił o potomstwo i został wysłuchany¹³³. Opis ten nie zawiera ani daty, ani imion. Chronologię zdarzeń i identyfikację występujących osób można jednak przeprowadzić na podstawie treści *miraculum*, znajomości genealogii i dziejów rodziny Orlików z Łazisk oraz dodatkowych dokumentów. Kluczowy jest tu zapis, że syn wyproszony za wstawienictwem Eufemii został później kanonikiem ołomunieckim, sam miał wizję Eufemii i doznał uzdrowienia, gdy w drodze do Rzymu zachorował. Otóż wspomnianym kanonikiem ołomunieckim był czwarty z kolei syn Stanisława Orlika – Andrzej.

Wyjaśnienia wymagają dwa fakty podane w *miraculum*: mianowicie nazwanie Stanisława, ojca Andrzeja, baronem oraz informacja, że przez wiele lat nie miał on potomstwa, a wiadomo skądinąd, że Andrzej nie był jego pierwotnym synem. W literaturze przyjmuje się, że Orlikowie otrzymali tytuł barona 12 lipca 1624 roku¹³⁴, jednak nie jest to do końca prawdą. Wówczas cesarz Ferdynand II Habsburg potwierdził dokumentem, którego kopia się zachowała, włączenie Orlików do stanu baronów cesarstwa¹³⁵. Natomiast ze względu na wysoki status rodziny jej członków już wcześniej tak tytułowano¹³⁶, o czym wspomina sam cesarz w pomienionym przywileju¹³⁷. Poza tym należy wziąć pod uwagę, że

miracula spisywano (a następnie redagowano) wiele lat później, co sprzyjało powstawaniu nieścisłości. Prawdopodobnie tym należy tłumaczyć fakt, że zatarły się szczegóły genealogiczne dotyczące potomstwa Orlika. Modlitwa o dziecko za wstawienictwem Eufemii została zapamiętana jako prośba o potomstwo w ogóle. Było to o tyle łatwiejsze, że Andrzej jako kanonik ołomuniecki (od 1640 r. dziekan kapituły ołomunieckiej), prepozyt klasztoru augustianów na przedmieściu Ołomuńca (od 1632/1633) i archidiakon ołomuniecki (od 1639) był najbardziej znanym z synów Stanisława i przy redagowaniu opisu cudu zapewne nie pamiętano o jego starszych braciach. Znajomość daty urodzin Andrzeja pozwala ustalić, że pobyt jego ojca w Raciborzu, modlitwa i złożenie wotum miały miejsce przed 1595, a nawet przed 1585 rokiem, zważywszy na datę urodzenia najstarszego syna – Jana Krzysztofa.

W tym samym *miraculum* opisano cud uzdrowienia Andrzeja Orlika w drodze do Rzymu. Choćremu ukazała się wówczas Eufemia i przywróciła mu zdrowie, w drodze powrotnej miał on zaś złożyć swoje dary przy jej grobie i obrazie (*bildnus*) jako dziękczynienie¹³⁸. Tę informację uwiarygadniają dwie niezależne wzmianki. Jedna zachowała się w korespondencji kardynała Franciszka Dietrichsteina. Pochodzi ona z grudnia 1615 roku i informuje, że baron Andrzej Orlik z Łazisk pod koniec sierpnia 1615 roku, gdy zmierzał do Collegium Germanicum w Rzymie, zachorował na zimnicę (malarię), zwaną czwartaczką (*quartana*)¹³⁹. Druga zapiska znajduje się w rękopisie dotyczącym genealogii rodu Orlików. Z tej notatki wiadomo, że Andrzej Orlik w sierpniu 1615 roku rozchorował się (*febres quartana*) w Mikulovie, gdy był w drodze do Collegium Germanicum. 12 grudnia 1615 roku przy postępującej chorobie, gdy puściła mu się krew z nosa, utracił nadzieję na wyleczenie, ale ostatecznie powrócił do zdrowia¹⁴⁰. Oba źródła niezależnie od siebie potwierdzają bohatera, jego chorobę i jej datę. W opisie tego cudu również zatarły się szczegóły, Andrzeja opisano bowiem jako kanonika ołomunieckiego, którym został on później. Wiadomo, że 27 sierpnia 1615 roku kardynał Franciszek Dietrichstein polecał Andrzeja rektorowi Collegium Germanicum w Rzymie¹⁴¹. Andrzej nabawił się choroby pod koniec sierpnia w drodze do Wiecznego Miasta,

¹³³ „H(och)l(öblicher) Baron von Orlick lebte viel jahr im ehestand trost- und erben-loß. Nach genommener zuflucht zu der vorbild der seel(igen) Euphemiae erhielte er einen sohn, welcher hernach als canonicus cathedralis Olumuncensis im weeg nach Rom begrieffen erkranket. Da erschiene ihm die seel(ige) Euphemia, machte ihn gesundt. Er aber hat im ruckweeg seine vota bey ihren heyl(igen) grab und bildnus danckbahrr abgelegt”. Grzegorz Kublin, *XVII-wieczny żywot księżniczki raciborskiej Eufemii w zbiorach Archiwum Państwowego we Wrocławiu*, Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu, t. 1, Opole 2016, s. 75–76.

¹³⁴ Tak m.in. *Adelslexikon*, Bd 10, bearb. Walter Hueck, *Genealogisches Handbuch des Adels*, Bd 119, Limburg 1999, s. 46; J. Stibor, *Orlik z Łaziska*, op.cit., s. 79.

¹³⁵ NMPr, rkps VIII D 36, k. 32v–38r, 146v–149v; Aneks, nr III.

¹³⁶ Przykładowo wspomniane w tekście pismo kardynała Franciszka Dietrichsteina z grudnia 1615 r., zob. ZAOp-POł, Arcibiskupství Olomouc (dalej: AO), sig. 39, k. 179v; w piśmie Jana Fryderyka Breinera, dziekana kapituły ołomunieckiej, z 1 maja 1621 r., zob. ZAOp-POł, MCO, inv. č. 3289, sig. D III o 7.

¹³⁷ „Considerantes itaque Ioannes Christophore Orlik honestissima te et antiquae nobilitatis familiae in Regno Poloniae oriundum maioresque tuos, non solum viros rebus tum in sago, tum in toga praeclarae fortiterque gestis celebres atque adeo inter praecipuos eiusdem Regni patrios cooptatos, sed et baronali dignitate insignitos fuisse”. Aneks, nr III.

¹³⁸ G. Kublin, *XVII-wieczny żywot*, op.cit., s. 75–76.

¹³⁹ ZAOp-POł, AO, sig. 39, k. 179v.

¹⁴⁰ NMPr, rkps VIII D 36, k. 63v, 168r.

¹⁴¹ ZAOp-POł, AO, sig. 39, k. 167r–167v; Tomáš Parma, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k řím-*

a 12 grudnia utracił nadzieję na wyzdrowienie, ale przeżył. Dopiero 7 maja 1616 roku został wybrany do kapituły kanoników ołomunieckich, a urząd ten objął 17 sierpnia 1616 roku¹⁴² – a zatem cud musiał wydarzyć się między 12 grudnia 1615 roku a 7 maja 1616 roku, gdy Andrzej nie piastował jeszcze tego stanowiska. Nieścisłość tę należy przypisać tradycji ustnej, spisanej dopiero po ponad półtora wieku od cudownego wydarzenia.

Trzeciego cudu doznała młodsza siostra barona Orlika, która bardzo cierpiała z powodu problemów z oczami. Postanowiła przez cały rok nosić habit na chwałę Eufemii i została uzdrowiona. Jako podziękowanie utrzymywała światło w lampie, która wisiała przed grobem Eufemii¹⁴³. I znowu *miraculum* pozbawione jest imion i daty. Enigmatyczne określenie „baron Orlik” oznacza – jak ustalono – Stanisława Orlika. Nie podano też imienia młodszej siostry. Jedyną, jaką znamy, to wspomniana już Barbara, pochowana w kościele Dominikanów w Krakowie. Zmarła ona jednak w dzieciństwie. Inne siostry Stanisława nie są znane, co nie oznacza, że nie istniały. Trudno też ustalić datację tego cudu. Można jedynie ogólnie przyjąć, że wydarzył się na przełomie stuleci XVI i XVII.

Mimo tych trudności powyższe trzy relacje o cudownych zdarzeniach wskazują, że na przełomie XVI i XVII wieku rodzina Orlików miała żywy kontakt z klasztorem dominikanek w Raciborzu. Został nawiązany ze względu na czczoną w nim Eufemię raciborską, która zasłynęła cudami. Poszczególni członkowie rodu Orlików przybywali do Raciborza i prosili Ofkę o wstawiennictwo. Wiele jej zawdzięczali i ofiarowywali jej swoje dary. Więcej informacji mogłaby dostarczyć kronika klasztorna, która jednak nie zachowała się do naszych czasów. Przepadła zapewne w którymś pożarze Raciborza w XVII wieku. Najprawdopodobniej kontakty Orlików z dominikankami w Raciborzu spowodowały odnowienie pamięci o fundacji rodzinnej u dominikanów w Krakowie.

6. Kontakty Orlików z klasztorem dominikanów w Krakowie w 1. połowie XVII wieku

W Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie zachowały się dwa listy, które są świadectwem nawiązania kontaktów między rodziną a konwentem oraz troski wnuków Stanisława i Katarzyny Orlików o ich kaplicę. Stanowią one przykład odnowionej szlacheckiej świadomości genealogicznej i wyznaniowej. Pierwszy z nich został napisany 1 maja 1623 roku w Hukvaldach na Morawach przez Jana Krzysztofa, syna Stanisława Orlika młodszego i Zofii List¹⁴⁴. Autor poprosił ówczesnego przeora krakowskich dominikanów, aby pomalował tarcze herbowe na nagrobku Orlików w kaplicy. Ponadto chciał, aby duchowni skopiowali napisy z pomnika oraz tarcze herbowe i przesłali mu je przez posłańca, który miał pokryć wszystkie koszty¹⁴⁵. Drugi list wysłał brat Jana Krzysztofa, kanonik ołomuniecki Andrzej Orlik, 20 sierpnia 1629 roku z Ołomuńca¹⁴⁶. Zwracał się w nim do przeora krakowskiego Erazma Koniuszowskiego, prosząc, żeby skopiował i przesłał mu przez posłańca dokument fundacji kaplicy Orlików. Wyraził również gotowość jej odrestaurowania i pokrycia wszystkich kosztów związanych z pracami naprawczymi i obowiązkami wynikającymi z fundacji, w tym zrekompensowania zakonowi zaniedbań ze strony rodziny, a nawet ustanowienia nowej fundacji, jeśli będzie to konieczne¹⁴⁷. Listy dostarczają też bardzo ciekawych informacji na temat wyposażenia kaplicy w chorągwie nagrobne. Współgrały one z rycerskim przedstawieniem postaci Stanisława Orlika i pogłębiały treści ideowe fundacji¹⁴⁸. Nie wiadomo, czy te projekty zostały podjęte i jak długo utrzymała się wzajemna relacja. Można przypuszczać, że po śmierci Jana Krzysztofa i Andrzeja kaplica nie cieszyła się zainteresowaniem kolejnych pokoleń Orlików, gdyż pod koniec XVII wieku stała się kaplicą cechu szewców¹⁴⁹. Być może ostatni raz została nawiedzona przez Jana Krzysztofa młodszego – syna wspomnianego wyżej Jana

ské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve, Brno 2011, s. 325–326.

¹⁴² NMP, rkps VIII D 36, k. 63v–64r, 168r.

¹⁴³ „Deß jetzt mentionirten h(och)l(öblichen) Baron Orlick jüngere schwester erlitt ein großes augen weh. Sie nahme sich vor ein gantzes jahr den habit zu ehren der seel(igen) Euphemiae zutragen und wurde gesundt. Zum ewigen danck ernähret sie das licht in der lampen, so vor ihren heyl(igen) grab hängen”. G. Kublin, *XVII-wieczny żywot*, op.cit., s. 76.

¹⁴⁴ Aneks, nr II.

¹⁴⁵ APPDK, sygn. Kr 21, k. 12.

¹⁴⁶ Aneks, nr IV.

¹⁴⁷ APPDK, sygn. Kr 21, k. 14.

¹⁴⁸ Zob. Irma Kozina, *Polskie chorągwie nagrobne i ich związek z ideą militis christiani*, „Nasza Przyszłość”, 1990, t. 74, s. 237–255; Marek A. Janicki, *Chorągwie nagrobne czyli nagrobki chorągiewne i rycerski obrządek pogrzebowy*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, T. 39: 1998, s. 77–102.

¹⁴⁹ APPDK, sygn. Kr 37; ibidem, sygn. Kr 41, k. 70–71; *Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa (1507–1795)*,

Krzysztofa – który wraz z matką Ludmiłą i bratem Franciszkiem Jerzym pielgrzymował do Częstochowy, Kalwarii Zebrzydowskiej i Krakowa latem 1641 roku¹⁵⁰.

ANEKS

Edycja poniższych dokumentów została przygotowana na podstawie instrukcji wydawniczej opracowanej przez Kazimierza Lepszego¹⁵¹. W tekście rozwinięto skróty, z wyjątkiem takich jak etc. (et cetera) czy s. (sanctus), zmodernizowano pisownię i interpunkcję, a uzupełnienia pochodzące od wydawcy umieszczono w nawiasach kwadratowych. Zastosowano przypisy rzeczowe; umieszczono je w miejscach, w których osoba, miejscowość lub dana sprawa pojawia się po raz pierwszy w tekstach, z wyjątkiem osób niezidentyfikowanych¹⁵².

I

Kraków, 21 listopada 1565 roku

Piotr Porembski, kantor i oficjał generalny krakowski, transumuje dokument z 24 września 1565 roku dotyczący donacji Katarzyny z Komorowa, żony zmarłego Stanisława Orlika, żupnika ruskiego, na rzecz krakowskich dominikanów, którzy w zamian zobowiązują się do odprawiania Mszy św. za nią, jej zmarłego męża, rodziców i dziedziców, w kaplicy kościoła tychże zakonników w Krakowie, w której został pochowany jej mąż.

Oryginał: APPDK, dokument nr 379, pergamin, j. łac., wym. 529×262+51, pieczęć herbowa Piotra Porembskiego na pasku pergaminowym.

Kopia: APPDK, sygn. Kr 1, k. 161r–162v: Super capella S. Ioannis magnificae dominae Catharinae Orlikowa [XVI w.]. Obligatio gravis pro domina Catharina Orlikowa [XVII w.].

Regest 1: APPDK, sygn. Kr 3, k. 460r.

Regest 2: APPDK, sygn. Kr 399, k. 4v.

t. 2, z. 2, wyd. Franciszek Piekosiński, *Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia ab Anno 1507 ad Annum 1795*, t. 12, Kraków 1892, s. 713; M. Zdanek, *Kaplice i ołtarze*, op.cit., s. 120; K.J. Czyżewski, M. Szyma, M. Walczak, *Od króla do szewców*, op.cit., s. 73.

¹⁵⁰ NMPr, rkps VIII D 36, k. 90r, 188v.

¹⁵¹ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, oprac. Kazimierz Lepsi, Wrocław 1953.

¹⁵² Dziękuję dr. hab. Maciejowi Zdankowi, prof. UJ, za pomoc w przygotowaniu dokumentów do edycji oraz za wszelkie uwagi merytoryczne.

Petrus Porembski¹⁵³ cantor et officialis generalis Cracoviensis universis et singulis praesentes litteras nostras visuris, lecturis pariter et audituris notum facimus. Quia actum infrascriptae donationis per generosam dominam Catherinam de Komorow generosi olim domini Stanislai Orlik zupparum Russiae zupparii coniugem legitimam, priori totoque conventui et monasterio fratrum Sanctissimae Trinitatis Cracoviae ordinis sancti Dominici perpetuum factae in actis nostris anno praesenti, die Lunae vigesima quarta mensis Septembris [24 IX 1565] ingrossatum invenimus, quem ad petitionem et requisitionem praefatae generosae dominae Catherinae de Komorow ex actis huiusmodi nostris de verbo ad verbum nihil addendo vel minuendo, quod facti substantiam immutaret aut intellectum variaret transsumendum et transscribendum fecimus et mandavimus. Cuius quidem actus donationis tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

Generosa domina Catherina de Komorow, generosi olim domini Stanislai Orlik zupparum Russiae zupparii coniunx legitima, coram me notario publico ad hoc per reverendum dominum Petrum Porembski cantorem et officialem generalem Cracoviensem specialiter misso et testibus infrascriptis personaliter constituta, non coacta neque compulsa, sed sponte et libere matura intra se deliberatione praehabita, recognovit et fassa est, quomodo de consensu et speciali voluntate reverendi et religiosorum virorum Melchioris sacrae theologiae doctoris, protunc provincialis¹⁵⁴, et Lucae sacrae theologiae magistri, etiam eo tempore prioris¹⁵⁵, totiusque conventus monasterii Sanctissimae Trinitatis, domum muratam in fundo eiusdem conventus proprio in loco,

¹⁵³ Piotr Porembski (Porębski) (ok. 1498–1569) – sekretarz królowej węgierskiej Izabeli Zapolyi (od 1539 r.), oficjał generalny krakowski (1546–1567), kantor krakowski (od 1565 r.), zob. Wacław Urban, *Porębski Piotr h. Kornicz (ok. 1498–1569)*, w: PSB, t. 27, Wrocław i in. 1983, s. 662–663; Elżbieta Knapiek, *akta oficjalu i wikariatu generalnego krakowskiego do połowy XVI wieku*, Kraków 2010, s. 202; Tomasz Nowicki, *Porębski Piotr*, w: *Encyklopedia katolicka* (dalej: EK), t. 15, Lublin 2011, kol. 1447.

¹⁵⁴ Melchior z Mościsk OP (ok. 1511–1590) – prowincjał dominikanów (1558–1565, 1568–1586), magister teologii (1546), spowiednik Zygmunta Augusta, kaznodzieja i inkwizytor, zob. Robert Świętochowski, *Melchior z Mościsk (ok. 1511–1591)*, w: PSB, t. 20, Wrocław i in. 1975, s. 404–405; Michał Sturzbacher, *Dzieje kaznodziejskiej sławy Melchiora z Mościsk*, „W Drodze”, 1980, nr 9, s. 55–64; Mariusz Konieczny, *Melchior z Mościsk OP*, w: EK, t. 12, Lublin 2008, kol. 494–495.

¹⁵⁵ Łukasz ze Lwowa OP (ok. 1523–1583) – przeor krakowski (1556–1558, 1563, 1564–1565), magister teologii (1558), regens dominikańskiego Studium Generalnego w Krakowie (1558–1561), kaznodzieja, zob. Robert

in quo antiquum braxatorium erat, quod igne conflagratum fuit sittam et iacentem, novo braxatorio eiusdem monasterii contiguam, ad quam per aream domus eiusdem monasterii propriae, quam Czudna Stasiowa¹⁵⁶ inhabitat introitus est, propriis pecunis et sumptibus construxit et aedificavit. Cupiens itaque eadem domina Catherina, dum illi hac misera vita frui licet, per elemosinas et alia pietatis opera, suae et praedicti mariti sui defuncti, parentumque et successorum suorum animabus saluti providere et de bonis suis sibi ex largitate divina concessis praedictum monasterium et conventum Sanctissimae Trinitatis, cuius fratres et monachi, hisce infelicissimis temporibus, quibus opera misericordiae penitus extincta sunt, vix victum habere possunt, iuvare et proventus eiusdem monasterii adaugere, sana mente et corpore et ut praefertur matura deliberatione praehabita, omnes et singulas expensas sumptusque, quos in aedificatione dictae domus in fundo proprio dicti monasterii sittae, ipsa domina Catherina fecit pecuniamque propriam, quam in fabricam eiusdem domus exposuit, eidem monasterio et conventui Sanctissimae Trinitatis dedit et donavit, donatione perpetua et irrevocabili inter vivos fieri solita, nihil iuris et dominii ad eandem domum, quam in fundo dicti monasterii aedificavit, pro se et successoribus suis reservando, sed omne ius, si quod sibi ad eandem domum ratione illius aedificationis competeat seu competere potuit, ad praedictum monasterium transfundendo et transferendo. Ita quod ab hac die perpetuis futuris temporibus, priori nunc et pro tempore existenti totique monasterio Sanctissimae Trinitatis, uti dominis hereditariis et proprietariis eiusdem domus, liberum erit eandem domum, cui voluerint arendare et in arendam locare ac de illa, prout illis utilius visum fuerit, disponere, pecuniam ratione arendae eiusdem domus solvendam, ab illius conductoribus percipere et in usus suos convertere. Ratione cuius quidem donationis modo praemisso imperpetuum factae, prior totusque conventus monasterii Sanctissimae Trinitatis, nunc et pro tempore existentes, pro anima praedicti domini Stanislai mariti dictae dominae Catherinae et illius suorumque filiorum seu liberorum, postquam illos ex hac luce

decedere contigerit, necnon pro animabus parentum et antecessorum suorum tres missas singulis septimanis perpetuis futuris temporibus in capella seu sacello ecclesiae Sanctissimae Trinitatis, a dextra parte ecclesiae sittae, in qua dictus dominus Stanislaus Orlik est sepultus adimplere tenebuntur eruntque sub scrupulo conscientiarum suarum et sub poenis ac censuris ecclesiasticis astricti, eo ordine videlicet, singulis diebus dominicis missam de die legere, die vero Martis quolibet missam requiem et „Salve Regina” post elevationem Corporis Christi cantare, qualibet autem feria sexta missam de Passione Domini cum Evangelio seu Passione „Egressus Iesus” etc. etiam legere obligabuntur. In praesentia venerabilium et religiosorum virorum Melchioris sacrae theologiae doctoris praedicti, Dionisii prioris¹⁵⁷, Lucae in theologia magistri¹⁵⁸, Christopheri subprioris¹⁵⁹, Esaie¹⁶⁰ et Hieronymi¹⁶¹ sacrae theologiae baccalaureorum, qui suis et aliorum fratrum eiusdem monasterii Sanctissimae Trinitatis Cracoviae sitti nominibus, de illorum rathabitatione in forma iuris cavendo, etiam coram me notario publico et testibus infrascriptis personaliter constituti, similiter non coacti neque compulsi, sed in suo capitulo, ut diebant,

Świętochowski, *Łukasz ze Lwowa (Lwowiec, Leopolda, Zawieszko)*, (ok. 1523–1583), w: PSB, t. 18, Wrocław i in. 1973, s. 534–535; Kazimierz Panuś, *Łukasz ze Lwowa, Lwowiec OP*, w: EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 617–618; Maciej Zdanek, *Regensi dominikańskiego Studium Generalnego w Krakowie do 1596 r.*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010, s. 115–116.
¹⁵⁶ Czudna Stasiowa – mieszczka krakowska wzmiankowana również 21 czerwca 1570 r. *Księga kryminalna miasta Krakowa z lat 1554–1625*, wyd. Wacław Uruszczyk, Maciej Mikula, Anna Karabowicz, Kraków 2013, nr 102, s. 238–239.

¹⁵⁷ Dionizy Obrzycki OP (zm. 14 lutego 1576) – przeor oświęcimski (1540–1544), przeor bełski, mianowany kaznodzieją generalnym (1556), przeor krakowski i wikariusz kontraty małopolskiej (1558–1559, 1560–1574). ACPP, t. 1, s. 334, 345, 347, 353, 369, 378, 387, 390; APPDK, sygn. Kr 1, k. 160 (335); ibidem, sygn. Kr 9, k. 8; ibidem, sygn. Oś 1, k. 5, 28; ibidem, sygn. Pp 78; ibidem, sygn. Pp 79, k. 46; AKMKr, AOff, sygn. 77, k. 249, 305, 336; Archiwum Narodowe w Krakowie, Terrestria Cracoviensia, t. 36, k. 1344–1377.

¹⁵⁸ Łukasz z Lwowa OP, zob. przypis 156.

¹⁵⁹ Krzysztof OP – śluby zakonne złożył zapewne 12 listopada 1547 r. w Krakowie, podprzeor krakowski (1564 – jak wynika z analizy powyższego dokumentu), przebywał w konwencie piotrkowskim (od 1596 r.). ACPP, t. 1, s. 534; APPDK, sygn. Kr 9, k. 5.

¹⁶⁰ Izajasz z konwentu lwowskiego OP – śluby zakonne złożył 23 grudnia 1554 r. w Krakowie, student w Bolonii (1556–1561), bakałarz teologii i kaznodzieja generalny (1561), kaznodzieja zwyczajny w konwencie lwowskim (od 1561 r.) i krakowskim (od 25 marca 1565 r.), magister teologii (zapewne od 1568 r.). APPDK, sygn. Kr 9, k. 6; ACPP, t. 1, s. 336, 352–354, 366, 374.

¹⁶¹ Hieronim Zabellius (Zabilski) z konwentu krakowskiego OP – śluby zakonne złożył 30 stycznia 1548 r. w Krakowie, student w Bolonii (1561–1564), bakałarz teologii (1564 r.), wezwany 25 marca 1565 r. do powrotu do prowincji polskiej i asygnowany do wykładow Pisma Świętego w konwencie krakowskim. APPDK, sygn. Kr 9, k. 5; ACPP, t. 1, s. 355, 367, 374; *Acta capitulorum generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 5: *Ab anno 1558 usque ad annum 1600*, ed. Benedictus M. Reichert, Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, t. 10, Romae 1901, s. 76.

capitulariter congregati, matura intra se deliberatione praehabita, donationem praedictam modo praemisso imperpetuum monasterio suo per praedictam dominam Catherinam loco elemosine et causa Dei Omnipotentis factam, approbandum, acceptandum et ratificandum duxerunt, prout approbaverunt, acceptaverunt et ratificaverunt, necnon praedictas tres missas modo praemisso perpetuis futuris temporibus adimpleturos, se et successores suos fratres monasterii eiusdem sub poenis et censuris ecclesiasticis submiserunt, inscripserunt et obligaverunt. Acta sunt haec Cracoviae in domo, quam dicta domina Catherina Orlikowa inhabitat, in cimiterio monasterii Sanctissimae Trinitatis sitta et eiusdem domus stubella inferiori, sub anno et die, quibus supra [24 IX 1565]. Praesentibus ibidem nobilibus et discretis viris dominis Paulo Schamotulio baccalaureo, Simone de Cracovia et Alberto Crassowski testibus ad praemissa vocatis atque rogatis, et me Petro de Nova Civitate¹⁶² sacra auctoritate Apostolica notario publico et praesentis actus scriba.

Quae omnia et singula praemissa vobis universis et singulis, quibus interest, intererit aut interesse poterit, quolibet in futurum intimamus, insinuamus et notificamus ac ad vestram et cuiuslibet vestrum notitiam deducimus et deduci volumus per praesentes decernendo, ut hisce nostris transsumpti litteris ubique locorum in iudicio et extra stetut et plenaria fides adhiberetur perinde ac si acta nostra coram vobis exhiberentur. In cuius rei fidem et testimonium praesentes fieri et per notarium publicum et coram nobis causarum scribam subscribi sigillique nostri appensione fecimus et mandavimus communiri. Datum Cracoviae in domo nostrae solitae residentiae in platea Canonicorum sitta, die Mercurii vigesima prima mensis Novembris, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto [21 XI 1565]. Praesentibus nobilibus et discretis viris dominis Baltasaro Porembski, Stanislaw Gaieczki, Martino Thwardeczki¹⁶³, Simone Trubiczki et Mathia de Makowiska testibus circa praemissa.

Petrus de Nova Civitate sacra auctoritate apostolica notarius publicus et coram memorato domino officiali generali Cracoviensi causarum et praesentium litterarum scriba manu sua scripsit.

¹⁶² Piotr z Nowego Miasta nad Wartą – notariusz konsystorza, pleban w Kozłowie koło Sochaczewa w diecezji poznańskiej (1546), notariusz (1550) administratora diecezji Jana Przerębskiego, pracował w konsystorzu (1551) oficjała Piotra Porębskiego, syndyk kapituły krakowskiej (1556). *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitułnych i kurialnych krakowskich 1545–1550*, oprac. Bolesław Przybyszewski, Źródła do Dziejów Wawelu, t. 12, cz. 4, Kraków 2008, s. 186–187.

¹⁶³ Marcin Twardecki – świadek na dokumentach oficjałatu krakowskiego (1557, 1565). Stanisław Windakiewicz, *Kilka słów o Łukaszu Górnickim i jego rodzinie*, „Biblioteka Warszawska”, T. 187: 1887, z. 561, s. 376.

II

Hukvaldy, 1 maja 1623 roku

Jan Krzysztof Orlik z Łazisk prosi przeora krakowskich dominikanów, aby polecił pomalować tarcze herbowe na nagrobku jego przodków w kaplicy Orlików, a także skopiować inskrypcje z chorągwi i pomnika i przesłać mu przez posłańca, który ma pokryć wszystkie koszty.

Oryginał: APPDK, sygn. Kr 21, k. 12, papier, j. łac., wym. 199 × 315, pieczęć papierowa na podkładzie z czerwonego wosku niezachowana. *Na odwrocie adres*: Admodum reverendo in Christo patri NN. priori¹⁶⁴ conventus Cracoviensis Sanctissimae Trinitatis Ordinis Praedicatorum sancti Dominici domino et amico observantissimo. *Nota*: Dominus Orlik ex Moravia scribat de dotatione capellae [XVII w.].

Admodum reverende pater prior. Salutem et servitiorum meorum commendationem.

Latorem praesentium singulari et sola hac de causa ad suam Reverentiam mitto, quatenus sua reverenda Paternitas mihi fratribusque meis hanc gratiam praestare velit, et arma parentum et antecessorum nostrorum una cum insigniis superioribus in capella nostra Orlikorum depictis per aliquem pictorem depingere curare velit. Si autem arma supradicta non integra vel non cum insigniis superioribus depicta sunt in capella rogo, ut sua Paternitas reverenda apud pictores procurare velit, ut una cum superioribus armis vel insigniis depingantur, colores vero adiungat nec non nomina armorum et dominorum. Caeterum etiam rogo, ut etiam arma in vexillis nostris et superscriptiones tam in vexillis, quam in lapidibus marmoreis describere mihi per latorem praesentium, qui etiam omnes sumptus solvet, mittere velit. Gratiam hanc omnibus modis erga suam Reverentiam et ordinem suum recompensare studebo. His me suis orationibus commendo et bene valere cupio. Datum in Hohwolt¹⁶⁵ 1 Maii anno 1623 [1 V 1623].

Admodum reverendae Paternitatis vestrae

Ioannes Christophorus Orlik de Laziska
propria manu

¹⁶⁴ Erazm Koniuszowski OP (ok. 1573–1630) – przeor krakowski (1607–1612, 1614–1622, 1622–1623, 1628–1630), regens dominikańskiego Studium Generalnego w Krakowie (1611–1614), zob. Marek Miławicki, Wiktor Szymborski, *Vir sapientiae et morum probitate clarus. Regensi Studium Generalnego Polskiej Prowincji Dominikanów w XVII w.*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010, s. 172–174.

¹⁶⁵ Hukvaldy (niem. Hochwald) – wieś gminna w powiecie Frydek-Mistek, w kraju morawsko-śląskim w Czechach.

III

Wiedeń, 12 lipca 1624 roku

Ferdynand II Habsburg, cesarz rzymski, ze względu na zasługi Jana Krzysztofa z Łazisk i jego ojca Stanisława oraz ich szlachetne pochodzenie i dawną godność baronów zalicza braci Jana Krzysztofa, Mikołaja, Andrzeja, Samuela i Stanisława Orlików oraz ich potomków do stanu wolnych baronów cesarstwa i obdarza wszystkimi należnymi przywilejami.

Oryginał: nieznany.

Kopia: NMPr, rkps VIII D 36, k. 32v–38r, 146v–149v (transumpt z 31 marca 1636 r.).

Ferdinandus II¹⁶⁶ divina favente clementia electus Romanorum imperator semper augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc.^a rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, marchio Moraviae etc., dux Lucemburgiae ac Superioris et Inferioris Silesiae, Wirtembergae et Teckoe, princeps Sveviae, comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburki et Goritiae, landgravius Alsatae, marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae ac Superioris et Inferioris Lusatae, dominus marchiae Sclavonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. Nobili nostro et sacri Imperii fideli, dilecto Ioanni Christophoro Orlik libero baroni de Laziska, gratiam nostram caesaream et omne bonum.

Laudatissima fuit a multis iam saeculis maiorum nostrorum Romanorum imperatorum ac regum gloriosissimorum consuetudo, ut quos vel honesta generis origine claros, vel vitae morumque integritate conspicuos aliisque virtutum ornamentis praeditos, animadverterent, eos prae caeteris munificentia sua decorandos extollendosque susciperent.

Hinc quidem diversa quoque praemiorum genera, quibus eosdem pro rerum qualitate et personarum conditione cohonestarent, sapienter instituerunt. Id vero non solum hanc ob causam, ut ii virtutis beneficio condignos ab Imperiali culmine, honores se consecutos esse certo intelligerent, sed et posterius eorum vel maiore domesticae laudis tuendae propagandaeque studio allekti, ad paria virtutis ac verae gloriae, capessendae conamina totis viribus plenoque cursu, alacriter contenderent. Unde et nos, qui benigno Dei Optimi Maximi nutu et providentia in hoc sublimi

imperialis solii fastigio collocati sumus, nihil prius antiquiusve ducimus, quam praeclara antecessorum nostrorum instituta ac vestigia, cum in aliis, tum vero hac ipsa in parte firmiter imitari, bonos quoque viros, qui praeter natalium decus, ac maiorum merita spectata vitae morumque probitate clarent, ac sincerae constantis, in nos sacrumque Romanum Imperium et augustam nostram Austriae Domum, fidei devotione se se commendatos, reddunt, gratia et favore prosequi adeoque commodius ex ornamentis eorum iuvandis ac promovendis clementer intenti esse consuevimus, ut qui perspectum habemus, id non minus ad Rempublicam fovendam, quam imperatoriae Maiestatis splendorem magis illustrandam, pertinere, si vel ea ratione honestae cupiditatis igniculis, alias mortalium animis a natura inditis, fomitem addiderimus, virtutisque decus, perpetuo nostrae beneficentiae pignore posteritatis memoriae commendatum immortalitatis beneficio adornavimus.

Considerantes itaque Ioannes Christophore Orlik honestissima te et antiquae nobilitatis familiae in Regno Poloniae oriundum maioresque tuos, non solum viros rebus tum in sago, tum in toga praeclarae fortiterque gestis celebres atque adeo inter praecipuos eiusdem Regni patritios cooptatos, sed et baronali dignitate insignitos fuisse, atque insuper singulare quoddam erga divos praedecessores nostros Romanorum imperatores et reges ipsumque sacrum Romanum Imperium ac inclytam Domum nostram Austriacam, observantiae et devotionis studium diversis occasionibus comprobasse. Et patrem quidem tuum Stanislaum Orlik eorundem exemplum secutum, initio quidem serenissimi quondam archiducis Ernesti¹⁶⁷ postmodum vero eo defuncto, archiducis Maximiliani¹⁶⁸, patruelium nostrorum charissimorum, ministeriis se consecrasset. Quae triginta octo annis usque ad ultimum vitae spiritum summa cura, sollicitudine et diligentia, spretis quibuscunque vitae et fortunarum periculis, tum in functionibus aulicis, tum expeditionibus militaribus, prout rerum vicissitudines et temporum mutationes tulerunt, et signanter quidem bellis in Hungaria fervescentibus in obsidione fortalitii et castris Agrigensis¹⁶⁹ et Canisiani¹⁷⁰

¹⁶⁶ Ferdynand II Habsburg (1578–1637) – syn arcyksięcia austriackiego Karola II, cesarz rzymsko-niemiecki (1619–1637), król Czech (od 1617) i Węgier (od 1618). Georg Heilingsetzer, *Ferdinand II.*, w: *Die Habsburger. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. Brigitte Hamann, Wien–München 2001, s. 109–112; Stanisław Litak, *Ferdynand II*, w: *EK*, t. 5, Lublin 1989, kol. 131.

^a et Kop.

¹⁶⁷ Ernest Habsburg (1553–1595) – syn cesarza Maksymiliana II Habsburga, od 1576 r. arcyksiążę Austrii. Gerda Mraz, *Ernst*, w: *Die Habsburger*, op.cit., s. 98–99.

¹⁶⁸ Maksymilian III Habsburg (1558–1618) – syn cesarza Maksymiliana II Habsburga, arcyksiążę austriacki, kandydat do tronu polskiego, poniósł klęskę 24 stycznia 1588 r. w bitwie pod Byczyną. Heinz Noflatscher, *Maximilian III.*, w: *Die Habsburger*, op.cit., s. 364–366.

¹⁶⁹ Eger (niem. Erlau, łac. Agria) – miasto na Węgrzech, bezskutecznie oblegane przez Turków w 1552 r. (obroną dowodził István Dobó), zdobyte w 1596 r.

¹⁷⁰ Nagykanizsa (niem. Kanischa, Groß-Kanisza, Großkirchen, łac. Canisia) – miasto na Węgrzech, którego

strenue continuarit, et ut ad eam iugis observantiae professionem magis magisque demonstrare et in liberis quoque suis et successoribus feliciter perpetuare posset bonis omnibus, et patrio solo relictis, sedem ac domicilium sibi familiaeque suae in haereditario nostro Marchionatu Moraviae fixerit, et matrimonio cum baronissa Lysthiana¹⁷¹ inito cognationem et affinitatem cum praecipuis in Regno nostro Hungariae familiis contraxerit.

Tu vero parentis virtutum aemulum, postquam inter honorarios dicti serenissimi archiducis Maximiliani pueros nobiles adlectus, ephebos excessisses, in Hungaria quoque contra christiani nominis hostem plurimis annis strenue militasse. Exorta porro in Regnis ditionibusque nostris, haereditariis rebellione, funesta ob fidem, Deo, patriae et regi ac principi tuo constanter servatam, non solum varias persecutiones et carceris squalores, et aerumnas aliquot mensibus fortiter sustinuisse, sed et ex iis tandem per Dei gratiam feliciter liberatum, in eorum rebellium, qui duce¹⁷² Iagerndorffio¹⁷³ Moraviam infestabant et ad defectionem sollicitabant, conatibus retundendis diversasque arces et oppida contra eorum impetum viriliter defendendis, ita se strenuum ac fortem demonstrasse, ut egregiam apud omnes laudem merueris.

Eodem porro zelo, eodem spiritu, reliquos quoque fratres tuos: Nicolaum (qui in aula nostra archiducali enutritus, iam ab aliquot annis serenissimae

Mariae Magdalенаe¹⁷⁴ magnae ducissae Hetrui¹⁷⁵, sororis nostrae charissimae, non minus fidum et diligentem, quam assiduum ministrum agit), Andream, Samuelem et Stanislaum Orlik in nostra et augusta Domus nostrae obsequia concurrere, nec ullam bene merendi occasionem praeter mittere.

Equidem munificentiae nostrae caesareae convenire arbitramur, ut propensam vicissim nostram in te fratresque tuos animi affectionem, peculiari quoque ac tali beneficentiae nostrae caesareae ornamento, quod conditione meritisque vestris conveniat et ad omnem aequae posteritatem, ad quam maiorum gloria, ut plurimum spectat, transmitti possit, cognitam testatamque reddamus.

Ex certa proinde scientia, animo bene deliberato, sano accedente consilio et de caesareae, regiae archiducalisque potestatis nostrae plenitudine vos praenominatos: Ioannem Christophorum, Nicolaum, Andream, Samuelem, Stanislaum Orlik a Laziska fratres omnesque liberos, haeredes, posteros ac descendentes vestros, ex legitimo foedere matrimonii natos et nascituros in infinitum, masculos et faeminas, nostros et sacri Romani Imperii regnorumque et dominorum nostrorum haereditariorum, liberos barones antiquae prosapiae fecimus, creavimus et ereximus ac tenore praesentium facimus, creamus et erigimus, et a liberorum baronum statum atque gradum clementer evehimus et attollimus, ac baronalis honoris dignitatisque titulo per praesentes gratiose insignimus, nec non aliorum liberorum baronum vere natorum ordini, numero, consortio caetuique favorabiliter adscribimus et aggregamus.

Decernentes ab hoc nostro caesareo edicto firmissime statuentes, quod vos supra dicti: Ioannes Christophore, Nicolae, Andrea, Samuel et Stanislae Orlik a Laziska fratresque et omnes liberi, haeredes ac posterii vestri legitimi utriusque sexus nati et nascituri, liberorum baronum nomen et dignitatem assequi, obtinere ac ferre, et tam in litteris, quam nuncupatione verbali, nec non in rebus ac negotiis spiritualibus et temporalibus, ecclesiasticis et prophanis, et in quibuscunque negotiis ac actionibus, a nobis

zamek w 1571 r. zdobyli Turcy. Miasto broniło się do 1600 r., kiedy to zostało przez nich zajęte. W 1601 r. wojsko pod dowództwem arcyksięcia austriackiego Ferdynanda, późniejszego cesarza Ferdynanda II, bez skutku próbowało odbić miasto i poniosło dotkliwe straty.

¹⁷¹ Zofia List (łac. Listhius) (1559–1606) – córka sekretarza węgierskiej kancelarii dworskiej barona Johanna Lista i Lukrecji Oláh, córki wielkiego kanclerza węgierskiego Mikołaja Oláha, w 1581 r. została żoną Stanisława Orlika młodszego. NMPr, rkps VIII D 36, k. 23r, 63r; R. Perger, *Das Palais Esterházy*, op.cit. s. 19, 79, 83.

¹⁷² Johann Georg Hohenzollern (1577–1624) – syn elektora brandenburskiego Joachima Friedricha Hohenzollerna i Kathariny Brandenburg-Küstrin, książę karniowski (1606–1621), pan Bytomia. W 1611 r. zmienił wyznanie z luterńskiego na kalwińskie. Po wybuchu wojny trzydziestoletniej został wybrany dowódcą wojsk śląskich protestantów walczących z cesarzem Ferdynandem II Habsburgiem. Po klęsce czeskich powstańców pod Białą Górą został w 1621 r. skazany na banicję i skonfiskowano jego dobra. Księstwo karniowskie w 1622 r. otrzymał książę Karol Lichtenstein. Arkadiusz Kuzio-Podruczki, *Hohenzollernowie. Johann Georg (1577–1624), książę karniowski, pan Bytomia*, w: *Bytomski słownik biograficzny*, red. Jan Drabina, Bytom 2004, s. 95–96.

¹⁷³ Krnov (pol. Karniów, niem. Jägerndorf, łac. Carnovia) – miasto w powiecie Bruntal, w kraju morawsko-śląskim, w Czechach, na Śląsku Opawskim.

¹⁷⁴ Maria Magdalena Habsburg (1589–1631) – najmłodsza córka arcyksięcia austriackiego Karola Styryjskiego i księżniczki bawarskiej Anny Marii, siostra cesarza Ferdynanda II. W 1608 r. zawarła małżeństwo z wielkim księciem tokańskim Kosmą II Medyceuszem. W latach 1621–1628 wraz z teściową, księżniczką lotaryńską Krystyną, sprawowała koregencję w imieniu małoletniego syna wielkiego księcia tokańskiego Ferdynanda II. Adam Wandruszka, *Maria Magdalena*, w: *Die Habsburger*, op.cit., s. 338–339.

¹⁷⁵ Toskania (łac. Hetruria, Etruria) – kraina historyczna w środkowych Włoszech, od XV w. podporządkowana Florencji i Medyceuszom, od 1569 r. Wielkie Księstwo Toskanii.

et successoribus nostris, et aliis omnibus et singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, dignitatis et conditionis extiterunt, pro veris liberis baronibus vetustioris prosapiae haberi, teneri, dici, nominari et honorari possitis et valeatis, prout nos ipsi vos vestrosque liberos, heredes ac posteros legitimos, tam masculos, quam faeminas, liberos barones nominamus, declaramus et appellamus.

Volentes et auctoritate nostra imperiali regiaque expresse decernentes, quod ubivis locorum et terrarum, tam in iudiciis, quam extra, omnibus et singulis privilegiis, indultis, immunitatibus, libertatibus, iuribus, consuetudinibus, honoribus, dignitatibus, praerogativis, exemptionibus, gratiis et favoribus uti, frui, gaudere et potiri valeatis, quibus alii liberi barones in sacro Romano Imperio regnisque et provinciis nostris haereditariis uti, frui, gaudere et potiri solent et possunt quomodolibet consuetudine vel de iure omni contradictione et impedimento postposito.

Porro vobis, Ioanni Christophoro, Nicolao, Andree, Samueli et Stanislao Orlik fratribus omnibusque liberis, haeredibus, posteris ac descendentes vestris, perpetuo orituris, masculis et faeminis, eam gratiam et facultatem concessimus et elargiti sumus ac vigore praesentium concedimus et elargimur, ut vos de hinc liberos barones a Laziska denominare possitis et valeatis atque huiusmodi denominatione a Laziska, tam scripto, quam viva voce, intra et extra iudicium, ubivis terrarum ac gentium appellari, vocari et salutari debeatis, non minus ac si iis progenitores et maiores vestri, ab immemorabili tempore legitime usi fuissent illamque ad vos successionis iure propagassent.

Mandamus ergo universis et singulis, ecclesiasticis et saecularibus electoribus aliisque principibus, archiepiscopis, episcopis, ducibus, comitibus, baronibus, militibus, nobilibus, clientibus, capitaneis, vicedominis, praefectis, castellanis, locumtenentibus, officialibus, heroaldis et coaeduato-ribus, burgimagistris, item iudicibus, consulibus, civibus et generaliter omnibus ac singulis, nostri et sacri Romani Imperii regnorumque ac provinciarum nostrarum haereditariarum subditis et fidelibus dilectis cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis ac praeeminentiae existant, ut vos saepedictos Ioannem Christophorum, Nicolaum, Andream, Samuelem et Stanislaum Orlik liberos barones a Laziska fratres vestrosque liberos haeredes, posteros ac descendentes legitimos utriusque sexus in infinitum, in dicto liberi baronatus statu, ordine et dignitate permanere, nec non omnibus et singulis praememoratis privilegiis, indultis, immunitatibus, libertatibus, iuribus, consuetudinibus, honoribus, dignitatibus, praerogativis, exemptionibus, gratiis et favoribus vobis et unicuique vestrum ac descendentes vestris hoc nostro diplomate concessis in infinitum et perpetuo libere, quiete et absque ullo impe-

dimento uti, frui, gaudere et potiri sinant, adeoque vos in iis omnibus et singulis defendant, conservent ac manuteneant atque alios etiam, ne quid in contrarium attentent vel moliantur, pro viribus prohibeant et impedian. In quantum gravissimam nostram et sacri Romani Imperii indignationem ad poenam centum marcharum auri puri, pro dimidia fisco seu aerario nostro imperiali, reliqua vero parte iniuriam passo seu passis toties quoties contra hanc nostrae creationis, concessionis, libertatis et gratiae paginam factum fuerit, irremisibiliter solvendam incurrere noluerint. Harum testimonio litterarum manu nostra subscriptarum et sigilli nostri caesarei appensione munitarum.

Datum in civitate nostra Viennae duodecima die mensis Iulii anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto [12 VII 1624], regnorum nostrorum Romani quinto, Hungarici septimo, Bohemici vero octavo.

Ferdinandus

Petrus Henricus a Stralendorff¹⁷⁶

Ad mandatum sacrae caesareae Maiestatis proprium
Hermanus a Questenberg¹⁷⁷

IV

Olomuniec, 20 sierpnia 1629 r.

Andrzej Orlik z Łazisk, kustosz i kanonik olomuniecki, zwraca się do Erazma Koniuszowskiego, przeora krakowskiego, aby tenże skopiował i przesłał mu przez posłańca dokument fundacji kaplicy Orlików. Wyraża również gotowość do jej odrestaurowania i pokrycia wszystkich kosztów z tym związanych oraz dotyczących fundacji, w tym zrekompensowania zakonowi zaniebdań, a nawet ustanowienia nowej fundacji, jeśli będzie to konieczne.

¹⁷⁶ Peter Heinrich von Stralendorff (1577–1637) – syn Leopolda, członek Nadwornej Rady Rzeszy, baron, podskarbi (1627), członek Tajnej Rady Cesarskiej (1637), wiceprzewodniczący Nadwornej Rady Cesarskiej (1637). Stralendorff, Piotr Henryk, in: *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, hrsg. von Mark Hengerer und Gerhard Schön, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/10037> (dostęp 5.09.2022).

^b Questenbug Kop.

¹⁷⁷ Hermann von Questenberg (1581–1651) – syn Gerharda, członek cesarskiej kancelarii, sekretarz łacińskich dokumentów, referent spraw włoskich i polskich w Tajnej Radzie Cesarskiej, podskarbi (1633), członek Nadwornej Rady Rzeszy i baron (1637). Questenberg, Hermann, w: *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, hrsg. von Mark Hengerer und Gerhard Schön, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/10580> (dostęp 5.09.2022).

Oryginał: APPDK, sygn. Kr 21, k. 14. Papier, j. łac., wym. 201×310, pieczęć papierowa na podkładzie z czerwonego wosku. *Na odwrocie adres*: Admodum reverendo in Christo patri et domino Erasmo Koniussowsky¹⁷⁸ sacrae theologiae magistro etc. et conventus Cracoviensis Sanctissimae Trinitatis priori dignissimo domino et amico observantissimo. *Nota*: Litterae a reverendissimo domino Orlik canonico et custode Cracoviam [XVII w.].

Admodum reverende domine pater prior et amice observantissime. Salutem et servitiorum meorum commendationem.

Occasione habita per reverendum patrem latorem praesentium, volui reverendam Paternitatem vestram his meis litteris salutare et rogare, ut mihi et dominis fratribus meis atque familiae nostrae gratiam hanc facere et litteras foundationis supra capellam nostram Orlikanam describere, mihique per latorem praesentium reverendum patrem copiam

illarum transmittere dignetur. Intellexi enim a praedicto reverendo patre, quod familia nostra illam tenetur restaurare atque reparare. Si itaque ex foundatione illam reparare tenemur, me offero et volo illam restaurare et omnia, quae in foundatione continentur, praestare, nec non et neglecta^a sacro ordini recompensare, et si necessarium erit novam foundationem pro reparatione facere. His vestram Reverentiam bene valere cupio atque responsum et copiam illarum litterarum exspecto. Gratiam et benevolentiam hanc iterum omnibus modis erga suam reverendam Paternitatem et totum ordinem suum recompensare studebo. Datum Olomucii, die 20 Augusti anno 1629 [20 VIII 1629].

Admodum reverendae Paternitatis vestrae paratissimus

Andreas Orlik liber baro de Laziska
custos et canonicus Olomucensis
manu propria

¹⁷⁸ Erazm Koniuszowski OP, zob. przypis 164.

^a neglecta Or.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

- Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie:
 - Akta oficjalatu i wikariatu generalnego krakowskiego, sygn. 77, 88.
- Archiwum Narodowe w Krakowie:
 - *Terrestria Cracoviensia*, t. 36.
- Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie:
 - sygn. Kr 1, 3, 9, 21, 37, 41, 399;
 - sygn. Oś 1;
 - sygn. Pp 78–79;
 - dokument nr 379 (w katalogu nr 395).
- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie:
 - zesp. 7: Archiwum Skarbu Koronnego 1, Rejestry podatkowe, sygn. 8.
- Archiv der Universität Wien:
 - Konsistorialakten, sign. AT-UAW/CA 1.4.345;
 - *Matricula Universitatis Vindobonensis*, Bd 5.2, sign. AT-UAW/M 5.2.
- Biblioteka Jagiellońska w Krakowie:
 - Oddział Zbiorów Graficznych, sygn. I.R. 841.
- Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu:
 - rkps IV F 229 a.
- Moravský zemský archiv v Brně:
 - E 3: Augustiniáni Olomouc, inv. č. 6, sig. A 21; inv. č. 59, sig. D 24; inv. č. 297, sig. G 36; inv. č. 355, sig. J 27;
 - G10: Sbirka rukopisů Moravského zemského archivu, inv. č. 184.
- Národní muzeum v Praze:
 - rkps VIII D 36.
- Vědecká knihovna v Olomouci:
 - rkps M I 69: *Nomina defunctorum praepositorum canonicorum regularium S. Augustini congregationis Lateranensis in Moravia*.

- Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc:
 - Arcibiskupství Olomouc, sig. 39;
 - Lenní dvůr Kroměříž, inv. č. 343; inv. č. 424; inv. č. 12755, sig. Misc. I/2; inv. č. 14346, sig. Lehenstr. I/1 (a); inv. č. 14370, sig. Misc. III/22; inv. č. 14752, sig. R-X-b-1/1; inv. č. 14765, sig. R-X-b-3/5;
 - Metropolitní kapitula Olomouc, inv. č. 2938, kniha 72; inv. č. 3289, sig. D III o 7;
 - Pozůstalost Josefa Zukala, inv. č. 202;
 - Sbirka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 5584, sig. O III 2.

Starodruki

- Gauhe Johann F., *Des Heil. Röm. Reichs Genealogisch-Historisches Adels-Lexicon*, Bd 1, Leipzig 1740.
- Greiderer Vigilius, *Germania franciscana*, Bd 1, Oeniponte 1777.
- Hübner Johann, *Genealogische Tabellen*, Bd 3, Leipzig 1728.
- Leupold Karl F., *Allgemeines Adels-Archiv der österreichischen Monarchie*, Th. 1, Bd 3, Wien 1789.
- Okolski Szymon, *Orbis Poloni*, Vol. 2, Cracoviae [1643].
- Paprocki Bartłomiej, *Herby rycerstwa polskiego. Na pięćcioro Xiąg rozdzielone*, Kraków 1584.
- Seifert Johann, *Hoch-Adeliche Stamm-Taffeln*, Bd 3, Regensburg 1726.
- Sinapius Johann, *Schlesische Curiositäten*, Bd 2, Leipzig–Breßlau 1728.
- Starowolski Szymon, *Monumenta Sarmatarum, beatae aeternitati adscriptorum*, Cracoviae 1655.
- Tełczyński Wawrzyniec, *Epitaphia in Ecclesia SS. Trinitatis FF. Praedicatorum Cracoviae*, Cracoviae 1790.
- Wrbczansky Severinus, *Nucleus minoriticus*, Vetro–Praeae 1746.

Źródła drukowane, wieki XIX–XXI

- Acta capitulorum generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 5: *Ab anno 1558 usque ad annum 1600*, ed. Benedictus M. Reichert, Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, t. 10, Romae 1901.
- Acta capitulorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 1, ed. Romanus F. Madura, Roma 1972.
- Acta Tomiciana*, t. 16, ed. Władysław Pociecha, Wrocław i in. 1960.
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*, t. 19, oprac. Antoni Prochaska, Lwów 1906.
- Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*, t. 3, ed. Julianus Dunajewski, Cracoviae 1880.
- Długosz Jan, *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, t. 2, w: idem, *Opera omnia*, t. 8, ed. Aleksander Przezdziecki, Cracoviae 1864.
- Filip Orlik (1672–1742) i jego dziennik, oprac., odczytanie z rękopisu, wstęp, komentarze Walentyna Sobol, Warszawa 2021.
- Komoniecki Andrzej, *Dziejopis żywiecki*, t. 1, wyd. Stanisław Szczotka, Żywiec 1937.
- Korzeniowski Józef, *Zapiski z rękopisów Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu i innych bibliotek petersburskich*, Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce, t. 11, Kraków 1910.
- Księga kryminalna miasta Krakowa z lat 1554–1625*, wyd. Wacław Uruszcza, Maciej Miłucha, Anna Karabowicz, Kraków 2013.
- Kublin Grzegorz, *XVII-wieczny żywot księżniczki raciborskiej Eufemii w zbiorach Archiwum Państwowego we Wrocławiu*, Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu, t. 1, Opole 2016.
- , *Wypiski z kroniki i protokołów posiedzeń rady dominikanek raciborskich*, Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu, t. 4, Opole 2020.
- Matricularum Regni Poloniae summaria*, t. 3, ed. Theodor Wierzbowski, Varsoviae 1908.
- Matricularum Regni Poloniae summaria*, t. 4/3, ed. Theodor Wierzbowski, Varsoviae 1915.
- Matricularum Regni Poloniae summaria*, t. 5/1, ed. Theodor Wierzbowski, Varsoviae 1919.
- Matricularum Regni Poloniae summaria*, t. 5/2, ed. Jakub Sawicki, Warszawa 1961.
- Matricularum Regni Poloniae summaria*, t. 6, ed. Maria Woźniakowa, Warszawa 1999.
- Moravské zemské desky*, díl 3: *Kraj olomoucký 1567–1642*, wyd. František Matějka, Praha 1953.
- Moravské zemské desky*, díl 3: *Kraj brněnský 1567–1641*, wyd. Miroslav Rohlík, Praha 1957.
- Nejstarší matrika Olomoucké Univerzity z let (1576) 1590–1651*, wyd. L. Spáčilová, V. Spáčil, Olomouc 2016.
- Pawiński Adolf, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 3: *Małopolska*, Źródła Dziejowe, t. 14, Warszawa 1886.
- , *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 4: *Małopolska (Dodatki)*, Źródła Dziejowe, t. 15, Warszawa 1886.
- Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa (1507–1795)*, t. 2, z. 2, wyd. Franciszek Piekosiński, Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia ab Anno 1507 ad Annum 1795, t. 12, Kraków 1892.
- Przeddziecki Aleksander, *Jagiellonki w Polsce w XVI wieku*, t. 4, Kraków 1868.
- Sochaniewicz Stefan, *Księga radziecka miasta Drohobycza 1542–1563*, wyd. Helena Polackówna, Lwów 1936.
- Stanisłai Hosii S.R.E. Cardinalis Maioris Poenitentiarum Episcopi Varmiensis (1504–1579) et quae ad eum scriptae sunt Epistolae tum etiam eius orationes legationes*, t. 1: *1525–1550*, ed. Franciscus Hipler, Vincentius Zakrzewski, Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia ab Anno 1507 ad Annum 1795, t. 4, Cracoviae 1879.
- Sumariusz metryki koronnej. Seria nowa*, t. 3: *Księga wpisów podkanclerzego Wojciecha Baranowskiego MK 134 z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie 1587 – V 1588*, red. Wojciech Krawczuk, Kraków 2004.
- Sumariusz metryki koronnej. Seria nowa*, t. 6: *Księga wpisów podkanclerzego Jana Tarnowskiego MK 137 z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie 1592*, red. i oprac. Krzysztof Chłapowski, Warszawa 2012.
- Tesař Petr, *Výpis archivu Napajedelského*, „Časopis Moravského Musea Zemského”, R. 9: 1909.
- Urbánková Libuše, *Povstání na Moravě v roce 1619. Z korespondence moravských direktorů*, Praha 1979.
- Wiśniewski Jan, *Dekanat konecki*, Radom 1913.
- Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1545–1550*, oprac. Bolesław Przybyszewski, Źródła do Dziejów Wawelu, t. 12, cz. 4, Kraków 2008.
- Źródła urzędowe do najbliższej rodziny Jana Kochanowskiego*, oprac. Maria Garbaczowa, Wacław Urban, Kielce 1984.

Opracowania

- Adelslexikon*, Bd 10, bearb. Walter Hueck, Genealogisches Handbuch des Adels, Bd 119, Limburg 1999.
- Almanach českých šlechtických a rytířských rodu 2026*, sestavil Karel Vavřínek za spolupráce Petra Maška, Davida Lenharta, Roberta Oppelta, Praha 2016.
- Augustyn Maciej, *Giemza Jarosław, Kamienna płyta nagrobna Fieronii z Dubrawskich Orlickiej na cmentarzu cerkiewnym w Chmielu*, „Bieszczad”, T. 12: 2005–2006.
- Bagi Zoltán P., *Az 1595-ben Esztergom ostromára rendelt császári hadsereg szervezete és felépítése*, „Hadtörténelmi közlemények”, 2001, t. 114, z. 2–3.
- Barycz Henryk, *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440–1600)*, Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce PAU, nr 4, Kraków 1938.
- Burda Athanasius, *Die Franziskaner in Neisse bis zur Säkularisation 1810*, „Seraphische Warte”, Jg. 5: 1926, Nr 1–2.
- Cercha Maksymilian, Cercha Stanisław, Kopera Feliks, *Pomniki Krakowa*, t. 2, Kraków 1904.
- Cercha Stanisław, *Rysunek Wojnarowskiego z zaginionego pomnika Orlików dłuta Canavesiego*, „Sprawozda-

- nia Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”, 1907, t. 8, z. 1–2.
- Czyżewski Krzysztof J., Szyma Marcin, Walczak Marek, *Od króla do szewców. Kaplice kościoła Dominikanów w Krakowie, ich fundatorzy i użytkownicy*, „Rocznik Krakowski”, T. 87: 2021.
- Daranowska-Lukaszewska Joanna, „Orlici soboles” czyli zagadka „żałosnej żony”. O pomniku Barbary Orlikówny. Referat wygłoszony 5 marca 2021 r. podczas konferencji naukowej „Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów. Nowe studia” zorganizowanej przez Dominikański Instytut Historyczny i Instytut Historii Sztuki UJ.
- Elvert Christian, *Zur m. schl. Adelsgeschichte. XXVIII. Die Grafen Orlik, Freiherren von Laziska*, „Notizen-Blatt der historisch-statistischen Section der kais. königl. mährisch-schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde”, 1869, Nr 6.
- Fokt Krzysztof, *Szlacheccy dobrodzieje krakowskich dominikanów od połowy XIV wieku do roku 1462*, „Nasza Przyszłość”, 2001, t. 95.
- Gierowski Józef A., *Orlik Filip h. Nowina (1672–1742)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 24, Wrocław i in. 1979.
- Gołabek Katarzyna, *Łacińskojęzyczne inskrypcje nagrobne jako źródło do badań nad kobietą w okresie nowożytnym oraz wyzwanie edytorskie w związku z książką Katarzyny Góreckiej, Pobożne matrony i cnotliwe panny*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2006, s. 200, ilustr., „Przegląd Historyczny”, 2009, t. 100, z. 2.
- Górecka Katarzyna, *Pobożne matrony i cnotliwe panny. Epitafia mieszczanek i szlachcianek z XVI i XVII wieku jako źródło wiedzy o kobiecie w epoce nowożytnej*, Warszawa 2006.
- Heilingsetzer Georg, *Ferdinand II.*, w: *Die Habsburger. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. Brigitte Hamann, Wien–München 2001.
- Hosák Ladislav, *Historický místopis země Moravskoslezské*, Praha 1938.
- Hübel Ignaz, *Beziehungen Mährens zu den deutschen Universitäten im 16. Jahrhundert*, „Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens”, Jg. 30: 1928.
- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, oprac. Kazimierz Lepszy, Wrocław 1953.
- Janicki Marek A., *Chorągwie nagrobne czyli nagrobki chorągiewne i rycerski obrządek pogrzebowy*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, T. 39: 1998.
- Kamiński Adam, *Komorowski Jan z Komorowa h. Korczak*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 13, Wrocław i in. 1967–1968.
- Klezath Hermann, *Die Grundherren der Herrschaft Kittsee von 1577 bis 1776*, „Burgenländischen Heimatblätter”, 2014, Jg. 76, H. 4.
- Knapik Elżbieta, *Akta oficjalatu i wikariatu generalnego krakowskiego do połowy XVI wieku*, Kraków 2010.
- Kneschke Ernst H., *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*, Bd 6, Leipzig 1865.
- Komorowski Waldemar, Podgórnik-Kęder Iwona, *Ikono-graphia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, Kraków 2005.
- Konieczny Mariusz, *Melchior z Mościsk OP*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 12, Lublin 2008.
- Kowalska Halina, *Orlik Stanisław h. Nowina (zm. 1559)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 24, Wrocław 1979.
- Kozina Irma, *Polskie chorągwie nagrobne i ich związek z ideą militis christiani*, „Nasza Przyszłość”, 1990, t. 74.
- Kubica Michal, *Zemský hejtman ve spirále dluhů – Karel František hrabě Orlik z Laziska*, w: *Sigilla – arma – monetae. Sborník příspěvků k 70. narozeninám profesora Tomáše Krejčíka*, edd. Jiří Brňovják, Petr Elbel, Brno–Ostrava 2021.
- Kublin Grzegorz, *Eufemia raciborska w historiografii*, Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu, t. 3, Opole 2019.
- , *Katalog raciborskich dominikanek*, Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu, t. 5, Opole 2021.
- , *Nagrobek księżniczki raciborskiej Eufemii*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, 2019, t. 39, nr 1.
- Kuzio-Podrucki Arkadiusz, *Hohenzollernowie. Johann Georg (1577–1624), książę karniowski, pan Bytomia*, w: *Bytomski słownik biograficzny*, red. Jan Drabina, Bytom 2004.
- Leonard Emile G., *Le Liber amicorum du Strasbourgeois Nicolas Engelhardt (1573–1612)*, „Bibliothèque de l'École des chartes”, T. 96: 1935.
- Litak Stanisław, *Ferdinand II.*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 5, Lublin 1989.
- Madej-Anderson Agnieszka, *Repräsentation in einer Bettelordenskirche. Die spätmittelalterlichen Bildtafeln der Dominikaner in Krakau*, Studia Jagellonica Lipsiensia, Bd 4, Ostfildern 2007.
- Malý Josef, *Příspěvek k dějinám manství olomouckého kostela v letech 1590–1640*, „Věstník Matice opavské. Slezský sborník”, R. 37: 1932.
- Marchwińska Agnieszka, *Pogrzeb Barbary Radziwiłłówny i odprawa jej królewskiego dworu (1551)*, „Studia Waweliana”, T. 13: 2007.
- , *Rejestr dworu królowej Barbary (1548–1551)*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 38: 2000.
- Milawicki Marek, Szyborski Wiktor, *Vir sapientiae et morum probitate clarus. Regensi Studium Generalnego Polskiej Prowincji Dominikanów w XVII w.*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010.
- Mraz Gerda, Ernst, w: *Die Habsburger. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. Brigitte Hamann, Wien–München 2001.
- Noflatscher Heinz, *Maximilian III.*, w: *Die Habsburger. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. Brigitte Hamann, Wien–München 2001.
- Nowicki Tomasz, *Porębski Piotr*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011.
- Orłowski Karol, *Piotr Orlik, dowódca pułku Royal-Pologne. Jego wywód „francuski”*, „Poszukiwania. Studia o Dawnej Polsce”, T. 1: 1968.
- Panuś Kazimierz, *Łukasz ze Lwowa, Lwowczyk OP*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, Lublin 2006.

- Parma Tomáš, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011.
- Perger Richard, *Das Palais Esterházy in der Wallnerstraße zu Wien*, Wien 1994.
- Pielas Jacek, *Drobna własność szlachecka w rejonie Szydłowca w XVI–XVII wieku*, w: *Z dziejów powiatu szydłowieckiego*, red. Marek Przeniosło, Szydłowiec 2009.
- Pilnáček Josef, *Rody starého Slezska*, t. 2, oprac. Karel Müller, Brno 1991.
- Questenberg, Hermann, w: *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, hrsg. von Mark Hengerer und Gerhard Schön, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/10580>.
- Rostworowski Emanuel, *Orlik Grzegorz (Herhory) Piotr h. Nowina (1702–1759)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 24, Wrocław i in. 1979.
- Sękowski Roman, *Herbarz szlachty śląskiej*, t. 6, Katowice 2008.
- Sibmacher Johann, *Der mährische Adel*, eds. Kadich Heinrich, Blazek Conrad, Nürnberg 1899.
- Sinko Krystyna, *Hieronim Canavesi*, „Rocznik Krakowski”, T. 27: 1936.
- Sinko-Popielowa Krystyna, *Canavesiana (Sprawa serwitoriatu i jeszcze o nagrobku Orlików)*, „Biuletyn Historii Sztuki i Kultury”, 1938, t. 6, nr 1.
- Sperka Jerzy, *Nekropolie możnowładcz w krakowskich klasztorach mendykanczych w średniowieczu*, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. Krzysztof Ożóg, Tomasz Gałuszka, Anna Zajchowska, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 4, Kraków 2008.
- Stibor Jiří, *Černá ovce rodu Orliků z Laziska (Ze života těšínského šlechtý v 17. století)*, „Těšínsko”, Roč. 36: 1993, č. 4.
- , *Komentář a rejstřík ke knize naučení a výpovědi manského soudu olomouckého biskupství z let 1639–1709*, „Zpravodaj. Klub genealogů a heraldiků Ostrava”, 1988, č. 35, Příloha.
- , *Orlík z Laziska*, w: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*, red. Lumír Dokoupil, seš. 4 (16), Ostrava 2003.
- , *Rejstřík osobních jmen ke knize půhonů a nálezu manského soudu olomouckého biskupství v Kroměříži z let 1626–1638*, „Zpravodaj. Klub genealogů a heraldiků Ostrava”, 1988, č. 33, Příloha.
- Stralendorff, Piotr Henryk, w: *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, hrsg. von Mark Hengerer und Gerhard Schön, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/10037>.
- Sturzbecher Michał, *Dzieje kaznodziejskiej sławy Melchiora z Mościsk*, „W Drodze”, 1980, nr 9.
- Świętochowski Robert, *Łukasz ze Lwowa (Lwowczyk, Leopolda, Zawieszko)*, (ok. 1523–1583), w: *Polski słownik biograficzny*, t. 18, Wrocław i in. 1973.
- , *Melchior z Mościsk (ok. 1511–1591)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 20, Wrocław i in. 1975.
- Teichmann Lucius, *Neisse. Franziskanerkloster*, „Jahrbuch der schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau”, Bd 27: 1986.
- Turek Adolf, *Przybysze z Polski w Opawskim, Karniowskim i na morawskich enklawach w XVI i XVII wieku*, „Sobótka”, 1951, t. 6.
- Urban Waław, *Porębski Piotr h. Kornicz (ok. 1498–1569)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 27, Wrocław i in. 1983.
- Uruski Seweryn, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 12, Warszawa 1915.
- Wandruszka Adam, *Maria Magdalena*, w: *Die Habsburger. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. Brigitte Hamann, Wien–München 2001.
- Windakiewicz Stanisław, *Kilka słów o Łukaszu Górnickim i jego rodzinie*, „Biblioteka Warszawska”, T. 187: 1887, z. 561.
- Wolny Gregor, *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften*, Abt. 1: *Olmutzer Erzdiocese*, Bd 1, Brünn 1857.
- , *Die Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert*, Bd 1, Brünn 1835.
- Zdanek Maciej, *Kaplice i ołtarze dominikańskiego kościoła Świętej Trójcy w Krakowie do początku XVII w.*, w: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13, Kraków 2013.
- , *O związkach rodziny Tęczyńskich z konwentem dominikanów krakowskich*, w: *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, t. 1, red. Waldemar Bukowski, Tomasz Jurek, Kraków 2012.
- , *Regensi dominikańskiego Studium Generalnego w Krakowie do 1596 r.*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010.

Grzegorz Kublin – dr nauk teologicznych, historyk Kościoła. Proboszcz parafii pw. św. Antoniego w Luboszycach, postulador w procesie beatyfikacyjnym Służebnicy Bożej Eufemii raciborskiej. Inicjator i redaktor serii *Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu*, t. 1–6, Opole 2017–2022. Autor publikacji poświęconych problematyce dominikańskiej, a zwłaszcza przeorczy raciborskiej Eufemii (Ofce) Piastównie (1299–1359).

THE ORLIK FAMILY AND ITS CONNECTIONS WITH THE DOMINICAN MONASTERIES IN KRAKÓW AND RACIBÓRZ

The Orlik family of the Nowina coat of arms originated from Łaziska (Łaziska) in the Orońsko municipality in the Szydłowiec district, Mazowieckie province. The presence of this family in the Radom area is confirmed by records from the 1580s at the latest. Stanisław Orlik (1509–1559), a Ruthenian magnate, husband of Katarzyna Komorowska, comes from this family. Both were buried in Kraków's Dominican Basilica in the chapel of St. John the Baptist, known as the Orliks' chapel, and today as the Chapel of the Saviour or *Przeddziecki* Chapel. The chapel owed its name to the foundation of Katarzyna Orlik nee Komorowska, who commissioned a marble tombstone for her late husband and herself. It was made in 1562 by Hieronim (Girolamo) Canavesi.

The children of Stanisław and Katarzyna were Jan Krzysztof (d. 1597), chamberlain of Sandomierz, Stanisław Jr (d. 1607) and Barbara. Stanisław Jr married Zofia List in 1581. The two lived to have eleven children, eight sons and three daughters, of whom six sons survived: Jan Krzysztof (1585–1644), Piotr (1586–1643),

Mikołaj (1587/1594–1668), Andrzej (1595–1641), Samuel (1598–1659) and Stanisław (1598–1643). Stanisław Jr supported the pretender to the throne of Poland, Archduke Maximilian III of Habsburg. After the Battle of Byczyna on January 24, 1588, Stanisław remained in the pro-Habsburg camp and left Poland with his family for Moravia.

The fate of the Orlik family is linked not only to the Dominican Church in Kraków, but also to the Dominican Sisters' monastery in Racibórz. At the turn of the 17th century, members of the family came there, asking for the intercession of Eufemia (Ofka) Piastówna, the prioress of Racibórz, who died on January 17, 1359 in a saintly aura and was venerated there. In the first half of the 17th century, Jan Krzysztof and Andrzej, grandsons of Stanisław and Katarzyna, came into contact with Kraków Dominicans, intending to take care of the family chapel. It can be assumed that after their deaths, subsequent generations of the Orliks took little interest in the chapel, as by the end of the 17th century it had become the seat of the shoemakers' guild.